

REFAKATSİZ
ve **AİLESİNDEN AYRI**
DÜŞMÜŞ ÇOCUKLAR'a
İlişkin Kurumlararası
Rehber İlkeler

Uluslararası Kızıllaç Komitesi
Merkezi Takip Kurumu ve Koruma Birimi
19 Avenue de la Paix
1202 Cenevre, İsviçre
T +41 22 734 60 01 Faks: +41 22 733 20 57
E-mail: icrc.gva@icrc.org www.icrc.org
Ocak 2004

Çeviri / Translated by: Caner Çetiner
Editör / Edited by: Kamil Kurtul
Nisan 2014

Önsöz

Çatışmalar, insanların yerlerinden edilmesi ya da doğal afetler nedeniyle ebeveynlerinden ve ailelerinden ayrılan çocuklar en korunmasız kişiler arasında yer alır. Kendilerine en yakın kimselerden ayrılmış olan bu çocuklar, tam da onlara en fazla ihtiyaç duydukları anda, karmaşa içerisinde ailelerinin bakımından ve korumasından yoksun kalırlar. Bu çocuklar istismar ve sömürüyle karşılaşır ve hayatta kalmaları bile tehlikeye girebilir. Söz konusu çocuklar; erkek ya da kız kardeşlerinin korunması ve bakımı gibi yetişkinlere ait sorumlulukları da üstlenebilirler. Kendilerine yakın olan herkesi, yani evlerini, ailelerini, arkadaşlarını, düzenlerini kaybeden çocuk ve yetişkinler insani krizlerin insan hayatı üzerinde yarattığı çarpıcı etkilerinin belirgin sembolleridir.

Büyük krizler sonucu sosyal yapıların ve hizmetlerin çökmesiyle topluluklar ve devletler ailesinden ayrı düşen çocukların ihtiyaç duyduğu gerekli koruma ve bakımı sağlayamayacak duruma gelirler. Bu yüzden insani yardım kuruluşlarının, en korunmasız durumdaki çocukların korunmasını sağlamaları gerekir.

Çocukların ailelerinden ayrıldığı durumların ve ihtiyaçların çeşitliliği ve karmaşıklığı hiçbir kuruluşun tek başına sorunu çözememesini beraberinde getirir. Bu soruna müdahale edilmesi için ek becerilerin ve yetkilerin ortak bir yaklaşım içerisinde hayata geçirilmesi gerekir. Afrika'nın Büyük Göller bölgesinde yaşanan krizlerin ardından 1990'larda gerçekleştirilen yakın kurumlar-arası işbirliği sayesinde, on binlerce Ruandalı çocuk aileleriyle yeniden birleştirilebilmiştir. Bu durum birlikte çalışarak nelerin başarılabilceğinin cesaret verici bir kanıtı durumundadır.

Bu kapsamda 1995 yılında Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklar Kurumlar-arası Çalışma Grubu kurulmuştur. Anılan grup ailesinden ayrı düşmüş çocuklara ilişkin konularda saha tecrübesi olan temel kuruluşları bir araya getirmiştir. Grubun amaçları arasında önceki faaliyetlerden çıkarılan derslere dayanarak afetlere hazırlıklı olma durumunun, koordinasyonun ve iyi uygulamaların geliştirilmesi ve desteklenmesi vardır.

Söz konusu grup tarafından gelecekteki eylemlere rehberlik etmesi amacıyla geliştirilen Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklar İçin Kurumlar Arası Rehber İlkeler; uluslararası insan haklarına, insancıl hukuka ve mülteci hukukuna dayanmaktadır. Bu ilkeler ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yönelik tüm faaliyetlerin ve kararların koruma çerçevesi temelinde gerçekleştirilmesini ve aile birliği ve çocuğun en yüksek yararı ilkelerine saygı gösterilmesini temin etmeyi amaçlamaktadır. Bu ilkelerde geçici bakım ve uzun vadeli çözümler aracılığıyla ayrılmaların önlenmesinden aile takibine ve yeniden birleştirmeye kadar acil durumun tüm aşamaları ele alınmaktadır. Ailesinden ayrı düşen çocukların hakları ve ihtiyaçları etkin biçimde ele alınacaksa, ilkelerin oluşmasını sağlayan ek becerilerin ve uzmanlığın bir araya getirilmesi, aynı seviyede işbirliği ile ortaya konulmalıdır. Biz bu ilkeleri onaylıyoruz ve bunları hem politika geliştirme düzeyinde hem de uygulama evresinde bir gerçeklik haline getirmek için refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların refahı ve korunmasıyla ilgili tüm aktörlerin desteğine güveniyoruz.

Uluslararası Kızılhaç Komitesi Başkanı **Jakob Kellenberger**

Uluslararası Kurtarma Komitesi Başkanı ve CEO'su **George Rupp**

Save the Children/İngiltere Genel Müdürü **Mike Aaronson**

BM Çocuk Fonu İcra Direktörü, **Carol Bellamy**

World Vision International Başkanı/CEO'su **Dean Hirsch**

Giriş	12	5. Kalıcı Düzenlemeler	53
1. Kapsamlı yaklaşım	15	a) Alternatif uzun vadeli yerleştirme	54
2. Aile Birliğinin Korunması	21	b) Ülke içi ya da ülkeler arası evlat edinme	55
a) Ayrılmaların önlenmesi	22	6. Mülteci Çocuklara İlişkin Özel Konular	59
b) Tahliye	24	a) Mülteci statüsünün belirlenmesi	60
c) Yasal kimlik ve doğum kaydı	27	b) Reddedilen Sığınmacılar	61
3. Aile Takibi ve Yeniden Birleştirme	29	c) Ev sahibi/sığınılan ülkelerde yaşayan çocuklar	61
a) Tespit	30	d) Kalıcı uzun vadeli çözümler	62
b) Belirleme, Kayıt ve Belgelendirme	33	7. Çocuk Haklarının Teşviki	65
c) Aile Takibi	35	a) Savunuculuk	66
d) Doğrulama ve Yeniden Birleştirme	37	b) Kapasite oluşturma	67
e) Yerleştirmelere Yönelik İzleme Ziyaretleri ve Yeniden Birleştirme	39	Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklara İlişkin Temel Uluslararası Araçlar	68
f) Gizlilik	39	Kaynakça	70
4. Bakım Düzenlemeleri	41		
a) Acil Bakım ve destek	42		
b) Topluluk Temelli Bakım	43		
c) Koruyucu Aile Bakımı	44		
d) Yatılı bakım	46		
e) Velayet	47		
f) Sağlık hizmeti ve beslenme	48		
g) Eğitim	49		
h) Psiko-sosyal konular	50		
i) Çocukların geçimini sağladığı evler	51		

Uluslararası Kızılhaç Komitesi (UKHK)
19, avenue de la Paix, CH-1202 Cenevre, İsviçre
<http://www.icrc.org>

Uluslararası Kızılhaç Komitesi; insani görevi yalnızca savaş ve iç çatışma mağdurlarının hayatlarının ve onurlarının korunması, bunlara yardım edilmesi ve mümkün olan yerlerde bu tür durumların neden olduğu acıların önlenmesi olan tarafsız, adil ve bağımsız bir kuruluştur. Davranış standartları oluşturulması ve insancıl hukuk, Uluslararası Kızılhaç Komitesi ve Kızılay/Kızılhaç hareketlerinin ilkeleri hakkındaki bilginin ve bunlara yönelik saygının artırılmasındaki diyaloglar aracılığıyla, bu tür şiddet durumlarının asıl ve potansiyel faillerinin davranışlarını etkileyen ICRC; bu misyonunu mağdurlara yönelik doğrudan eyleme geçerek ve tarafsız ve adil aracılık rolü üstlenerek gerçekleştirir.

Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Merkezi Takip Kurumu; Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay hareketi ağı tarafından yürütülen aile bağlarının yeniden inşa edilmesine, ailelerin yeniden birleştirilmesine ve kayıp kişilerin bulunmasına yönelik tüm faaliyetleri yönetir ve eşgüdümünü sağlar. Koordinatör rolünün yanında ICRC'nin Merkezi Takip Kurumu, aynı zamanda devletler tarafından ulusal topluluklara ve hükümetlere yönelik teknik danışman olarak da tanınır.

Uluslararası Kurtarma Komitesi (UKK)
122 East 42nd Street, 12th Floor New York,
NY 10168, ABD
Tel: (212) 551-3000
<http://www.theIRC.org>

1933 yılında kurulan Uluslararası Kurtarma Komitesi; mültecilere ve baskı veya şiddetli çatışmaların mağdurlarına hizmet eden herhangi bir mezhebi desteklemeyen gönüllü ve öncü bir kuruluştur. IRC özgürlük, insan onuru ve özgüven ilkelerine bağlıdır. IRC günümüzde 30 farklı ülkede çalışmaktadır.

Denizaşırı ülkelerde IRC sıklıkla çatışmaların ortasında görev yaparak korunmasız çocuklara ve gençlere yönelik acil su ve sanitasyon hizmetleri, barınak, sağlık hizmetleri, acil durum eğitim hizmetleri ve psiko-sosyal bakım ve koruma sağlar. IRC'nin 15 adet bölge ofisi; Birleşik Devletler tarafından kendilerine mülteci statüsü verilen kişilere yeni ülkelerinde hayata başlamalarında yardım etmek için konaklama, eğitim, iş bulma ve diğer hizmetlere erişim konularında destek sağlar.

IRC'nin Silahlı Çatışmalardan Etkilenen Çocuklar Birimi; çatışmalardan etkilenen çocukların ve yetişkinlerin acil ve uzun süreli psiko-sosyal ihtiyaçlarıyla ilgilenir. IRC'nin hizmetleri arasında: Çocuk ve yetişkinlerin korunması; eğitim; eski asker çocukların rehabilitasyonu ve toplumla yeniden kazandırılması; ailesinden ayrı düşmüş çocukların bakımı, izlenmesi ve aileleriyle yeniden birleştirilmesi; cinsel şiddet ve sömürü mağduru çocuklara destek sağlanmasına yönelik programlar vardır.

Save the children

17 Grove Lane,
Londra, SE5 8RD, Birleşik Krallık
Tel: +44 (0)20 - 7703 5400
<http://www.savethechildren.org.uk>

3 UN Plaza, New York, N.Y. 10017, ABD
<http://www.unicef.org>

Save the Children UK (Birleşik Krallık) dünya çapındaki çocukların hayatlarının iyileştirilmesi için 80 yıldır çalışmaktadır. Bu süre zarfında Save the Children 70'ten fazla ülkede çocukların hayatlarını şekillendiren bir dizi konu üzerinde değerli deneyimler kazanmıştır. Save the Children kuruluşunun hizmet verdiği temel konular arasında sağlık, beslenme, eğitim, sosyal refah, koruma, çocuk işçiliği ve HIV/AIDS vardır. Save the Children kuruluşunun iş ve tecrübe hacmindeki genişlik savunuculuk çalışmalarına yönelik bir platform oluşturmanın yanında politika geliştirilmesini de etkileyerek farklı ülkelerdeki, bölgelerdeki ve sektörlerdeki çocukların durumları ve sorunları arasında bağlantı kurulmasına imkân tanımıştır. Save the Children; bir taraftan uzun vadeli iyileşme ve gelişim planlarken acil durumlarda çocukların ve ailelerin acil ihtiyaçlarına müdahale edilmesinde gelişim yanlısı bir anlayışa sahiptir. Save the Children kuruluşunun acil duruma hazırlıklı olma önlemlerinin bir parçası olarak, aile takip araçları gerektiğinde sevk edilebilmesi için önceden konuşlandırılır.

Save the Children UK ailesinden ayrı düşmüş çocuklarla çalışma konusunda yaklaşık 20 yıllık bir deneyime sahiptir ve bu alandaki öncü kuruluşlardan biridir. Save the Children ayrılmaların önlenmesinde, ayrılmış çocukların korunmasında ve aile takibi faaliyetlerinde hem devlet kurumlarıyla hem de sivil kuruluşlarla yakın ilişki içerisinde çalışır. Save the Children ayrılmış çocuklarla çalışmaya yönelik bir saha kılavuzu ve silahlı kuvvetlerle ilişkilendirilmiş çocuk askerlerle ve çocuklarla çalışmaya yönelik kılavuzlar yayınlamıştır. Save the Children kuruluşunun tüm çalışmalarının odak noktasında çocuk haklarının sürdürülmesi ve savunulması vardır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çocuk haklarının korunması adına tanıtım ve savunuculuk çalışmaları yapmak, çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olmak ve çocukların potansiyellerini eksiksiz biçimde gerçekleştirmek için fırsatlar yaratmak üzere görevlendirilmiştir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) doğrultusunda faaliyet gösteren UNICEF, çocuk haklarına kalıcı etik ilkeler olarak yerleşiklik kazandırmak, çocuklara yönelik davranışları çocuk hakları doğrultusunda uluslararası standartlara kavuşturmak için çaba göstermektedir. Çocukların yaşatılması, korunması ve gelişiminin insanlığın ilerlemesinde kalkınma açısından evrensel ölçekte geçerli zorunluluk olduğu konusunda ısrarlıdır. UNICEF; siyasi kararlılığı ve maddi kaynakları harekete geçirerek, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere ülkelerin kapasitelerini geliştirmelerine, böylece çocuklara birinci önceliği tanıyıp ülkelerin hem bu çocuklara hem de ailelerine gerekli hizmetleri sağlayabilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır.

UNICEF, en savunmasız konumda olan çocuklara, yani savaş mağdurlarına, aşırı yoksulluk içindekilere, doğal afetlere uğrayanlara, şiddet ve sömürünün her biçiminden zarar görenlere ve engellilere özel koruma sağlanmasına büyük önem vermektedir. Olağandışı durumlarda çocuk haklarının korunmasına yönelik müdahalede bulunur. Diğer Birleşmiş Milletler örgütleri ve insani yardım kuruluşları ile eşgüdüm içinde hareket eden UNICEF, böyle durumlarda çocukların ve onlara bakanların durumlarını rahatlatmak için elindeki imkânları işbirliği yaptığı kuruluşların hizmetine sunar.

Taraf tutan bir kuruluş değildir ve ayrımcılık gözetmeden her tür işbirliğine açıktır. En dezavantajlı konumdaki çocuklar ve gereksinimleri en acil olan ülkeler UNICEF'in bütün çalışmalarında öncelik taşımaktadır. Ülke programları aracılığıyla UNICEF, kadınların ve kız çocuklarının eşit haklarının geliştirilmesini ve topluluklarının siyasi, sosyal ve ekonomik yönden gelişiminde onların tam katılımının desteklenmesini amaçlar. UNICEF dünya halkları tarafından benimsenen sürdürülebilir insani kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesine ve Birleşmiş Milletler Şartında bahsedilen barış ve sosyal ilerleme vizyonunun gerçekleştirilmesine yönelik olarak tüm paydaşlarıyla işbirliği içerisinde çalışır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler
Yüksek Komiserliği (BMMYK) Case
Postale 2500, CH-1211, Cenevre 2,
İsviçre <http://www.unhcr.ch>

World Vision International (WVI)
6, chemin de la Tourelle, CH-1209, Cenevre, İsviçre
<http://www.wvi.org>

BMMYK, mültecileri korumak amacıyla gerçekleştirilen uluslararası hareketleri düzenlemek, liderlik etmek ve dünya çapındaki mülteci sorunlarını çözmekle yetkilendirilmiştir. BMMYK mültecilere ve diğer kişilere ihtiyaçları temelinde ve onların etnik, dini özelliklerine, siyasi fikirlerine veya cinsiyetlerine bakmaksızın tarafsız bir tutum içerisinde koruma ve destek sunar. Mültecilerin korunması ve onların sorunlarına çözüm bulunması çabalarında BMMYK, hükümetlerle, bölgesel kuruluşlarla, uluslararası kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde çalışır.

BMMYK'nin yetkisini kullanmasının temelinde mülteci çocukların korunmasına ve bakımına yönelik eylemleri vardır. Çocuk Hakları Sözleşmesi; BMMYK'nin refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların uluslararası korunması görevine yönelik normatif bir referans çerçevesidir. BMMYK'nin amacı ayrılımların önlenmesi, ailelerinden ayrılmış çocukların belirlenmesi, bu tür çocukların ihtiyaçları olan korumayı ve desteği almalarının temin edilmesi ve aileleriyle yeniden birleştirilmesidir. BMMYK hem politika hem de uygulama düzeylerinde eylemleri içeren bir dizi kurumlar-arası girişimler aracılığıyla bu amaçları gerçekleştirmeye çalışır.

World Vision yaklaşık 89 ülkede 85 milyondan fazla insana hizmet eden Hristiyan bir kurtarma ve geliştirme ortaklığıdır. Adalet ve insani dönüşüm arayışında olan World Vision, fakirlerle ve baskı altındakilerle birlikte çalışarak İsa'nın yolundan gitmeye çalışır.

Çocuklar genelde yoksulluğun etkilerine karşı en korunmasız kişilerdir ve World Vision çocukların haklarını geliştirilmesine kendini adanmıştır. World Vision çocukların iyileştirilmiş gıda, sağlık ve eğitim faaliyetlerinden yararlanabilmelerinin temin edilmesi için her ortak kuruluşla birlikte çalışmaktadır. Çocukların özellikle zor şartlar altında yaşadıkları, sokaklarda hayatta kalmaya çalıştıkları, sömürü içeren işlere maruz kaldıkları ya da istismara veya travmaya maruz kaldıkları yerlerde World Vision umudun yeniden inşa edilmesine ve adaletin sağlanmasına yönelik olarak çalışmaktadır.

World Vision yoksulluğun kaçınılmaz olmadığına inanmaktadır. Misyon Bildirimiz bizleri yoksulları yanlış öncelikler, büyük eşitsizlikler ve bozulmuş değerler dünyasında yaşamaya kısıtlayan adaletsiz yapılara karşı çıkmaya çağırır. World Vision; tüm insanların kendilerine tanrı tarafından verilen potansiyellere erişebilmelerini istemektedir ve bu yüzden yoksulluğa daha fazla tahammül etmeyen bir dünya için çalışmaktadır.

Giriş

Neredeyse bütün silahlı çatışmalarda, insanların toplu olarak yerlerinden edildiği durumlarda, doğal afetlerde ve diğer krizlerde çok sayıda çocuk, ailelerinden veya onlara bakmaktan sorumlu diğer yetişkinlerden ayrılmak zorunda kalır. Bu çocuklar, genelde bakım ve korumadan yoksun olduklarından böylesi ortamlardaki en korunmasız grupları oluştururlar. Bunların çoğu; ebeveynleriyle, kardeşleriyle ya da akrabaları arasından bildikleri veya onlara bakım sağlamaya istekli olan diğer yetişkinlerle yeniden bir araya getirilebilirler.

Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar adına yapılacak eylemler uluslararası standartlarda belirlenen ilkeler tarafından yönlendirilmelidir. Bu ilkelerin geçerliliği, son yıllardaki çatışmalardan ve doğal afetlerden çıkarılan deneyimler ve dersler tarafından doğrulanmıştır.

Elinizdeki yayın bu yönde gerçekleştirilecek eylemlerin temelini oluşturan rehber ilkeleri özetleme amacı taşır.

Değınilen rehber ilkeler temel olarak ulusal, uluslararası kuruluşlara ve sivil toplum kuruluşlarına ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklarla ilgilenen diğer kuruluşlara hitap etmektedir. İlkeler yükümlülüklerini yerine getirmelerinde ve mali destek kararı almaları konusunda hükümetlere ve donörlere destek olacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu yayın ortak saha tecrübeleri ve uluslararası kanunun ilgili hükümleri temelinde bir dizi öncü insani kuruluş tarafından hazırlanmıştır. Yayını aşağıdaki kuruluşlar üretmiştir:

Uluslararası Kızılhaç Komitesi

Uluslararası Kurtarma Komitesi

Save the Children UK

BM Çocuk Fonu

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği

World Vision International

Bu yayının içindekiler yukarıda bahsedilen ilkelerin uygulanmasına ve geliştirilmesine yönelik ortak bir taahhüdü yansıtmaktadır.

Bir silahlı çatışma veya afet meydana geldiğinde çok sayıda çocuk, ailelerinden ya da onlara bakan kimselerden ayrı düşebilir. Bu çocukların durumu hemen belirlenemediği için bunlara yetimden ziyade “ailesinden ayrı düşmüş” ya da “refakatsiz çocuklar” denilir.

■ **Çocuk:** çocuklara yönelik ulusal kanunda çoğunluk kararı daha küçük bir yaşı belirlemedikçe 18 yaş altı herhangi bir kişi anlamına gelir. (Çocuk Hakları Sözleşmesi -ÇHS- 1. Madde).

■ **Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar:** her iki ebeveyninden veya önceki yasal veya geleneksel vasisinden (diğer akrabalarından olması şartı aranmaksızın) ayrılmış kişilerdir. Bu yüzden bu kişiler arasında diğer yetişkin aile üyeleri tarafından refakat edilen çocuklar da olabilir.

■ **Refakatsiz çocuklar** (aynı zamanda **refakatsiz küçükler** olarak da adlandırılırlar) her iki ebeveyninden ve diğer akrabalarından ayrılmış ve yasayla veya gelenek yoluyla ona bakmakla sorumlu bir kişi tarafından bakılmayan çocuklardır.

■ **Yetimler:** her iki ebeveyninin de öldüğü bilinen çocuklardır. Fakat bazı ülkelerde ebeveynlerinden birini yitiren çocuklar da yetim olarak adlandırılır.

1

Kapsamlı Yaklaşım

1 Kapsamlı Yaklaşım

Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların hayatta kalmaları silahlı çatışmalarda veya başka türden afetlerde risk altına girebilir. Bu çocukların temel haklarının ihlal edilmesi ve istismar, sömürü veya silahlı kuvvetlere asker yapılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaları olasıdır.

Tüm çocukların bir dizi uluslararası, bölgesel ve ulusal araçlar kapsamında koruma ve bakıma yönelik hakları vardır. Ailesinden ayrı düşmüş çocukların hakları arasında aşağıdakiler yer alır:

- İsim hakkı, yasal kimlik ve doğum kaydı hakkı
- Fiziksel ve yasal koruma hakkı
- Ebeveynlerinden ayrılmama hakkı
- Temel geçimini sağlamaya yönelik imkanlara erişim hakkı
- Yaş ve gelişimsel ihtiyaçlarına uygun bakım ve desteklere erişim hakkı
- Gelecekleri hakkındaki kararlara katılma hakkı

Çocukların hayatta kalmalarının ve refahlarının temin edilmesine yönelik temel sorumluluk ebeveynlerin, ailelerin ve topluluklarıdır. Çocukların haklarına saygı gösterilmesini sağlamaktan ulusal ve yerel yetkililer sorumludur. Bir acil durumda aile birliğinin korunmasına ve çocuk-aile ayrılığından kaçınılmasına yönelik çaba gösterilmelidir.

Aile birliği ya da aile bütünlüğü ilkesi; tüm çocukların bir aile hakkına ve tüm ailelerin de çocuklarına bakma hakkına sahip olduğunu belirtir. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara, onların ebeveynleriyle ya da temel yasal veya geleneksel vasileriyle mümkün olduğunca hızlı şekilde birleştirilmelerini amaçlayan hizmetler sunulmalıdır. Bir acil durum esnasında ailelerinden veya akrabalarından ayrı düşen çocukların sayısı fazla ise gerek refakatsiz gerekse refakatsiz olsun (refakatsiz durumdakilerin en korunmasız halde olabileceği olasılığı dikkate alınarak) öncelik en korunmasız çocuklara verilmelidir.

Çocuğun yüksek yararı; gerek ulusal gerekse uluslararası kuruluşlar, hukuk mahkemeleri, idari yetkililer veya yasama organları tarafından çocuklara yardım edilmesi amacıyla alınan kararlara ve gerçekleştirilen eylemlere rehber etmeye yönelik temel standardı oluşturur. Buradaki kurumlar-arası rehber ilkeler herhangi bir durumda bir çocuğun en yüksek yararının belirlenmesinde dikkate alınmalıdır.

Çocuğun yaşına ve olgunluğuna uygun şekilde bir **çocuğun fikri** dinlenmelidir ve buna gereken önem verilmelidir. Çocuklar kendileri için yapılan planlardan haberdar edilmelidir. Bu kapsamda yerleştirme ve bakım kararları, takip ve yeniden birleştirme yer alır. Programlar, ayrılmaların önlenmesinde ve bunlara müdahale edilmesinde çocukları aktif olarak dahil etmelidir.

Ayrımcılık yapmama: uluslararası insancıl hukukun temel ilkelerinden biri, bu hukukun ortaya koyduğu koruma ve güvencelerin ayrımcılık yapmadan herkese sağlanmasıdır. Dört Cenevre Sözleşmelerinin tamamı ve ek protokollerin ikisi de “cinsiyete dayalı ayrımcılık gözetilmeksizin onların kapsamında yer alan kişilere insanca davranılması gerektiğini belirtir”. Çocuk Hakları Sözleşmesi bu temel ilkeyi güçlendirir ve kızların bakımlarına ve korumalarına yönelik programlar yapılırken özel ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiğini belirtir.

Kız çocuklarının özel ihtiyaçları, silahlı çatışmalar esnasında ve bunlardan sonra dikkate alınmalıdır. Programlamanın tüm aşamalarında uygun müdahaleler geliştirilmelidir. Silahlı çatışmaların tüm taraflarını özellikle kızlar olmak üzere tüm çocukların korunmasına yönelik özel önlemler almaya teşvik eden Güvenlik Konseyi'nin 1261 sayılı çocuklar ve silahlı çatışmalar konulu kararına bakınız.

Koruma kavramı; bireyin (bu bağlamda bir çocuğun) ilgili insan hakları araçlarında ve uluslararası insancıl hukukta belirtilen tüm haklarına tam saygı duyulmasını temin etmeyi amaçlayan her tür faaliyeti ifade etmektedir. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yardım edilmesinde temel olarak üç ek eylem çeşidi vardır.¹

¹ *İnsan Hakları ve İnsani Faaliyet Kuruluşlarının Korunması Konulu Çalıştay-Bu konuda iyi şeyler yapılması*, UKHK tarafından gerçekleştirilen dördüncü çalıştayın raporu, Cenevre, 18-20 Ocak 1999.

- **Müdahale eylemleri** (belirli bir türde istismarın acil etkilerini önlemeyi, bunlara son vermeyi ve/veya bunların etkilerini hafifletmeyi amaçlayan eylemlerdir)
- **İyileştirici eylemler** (rehabilitasyon, eski haline getirme ve onarma aracılığıyla saygın yaşam koşullarının düzeltilmesini amaçlayan eylemlerdir)
- **Çevre inşası** (bireyin haklarına tam saygı gösteren bir çevrenin (siyasi, hukuki, sosyal, kültürel ve ekonomik) oluşturulmasını ve/veya güçlendirilmesini amaçlayan eylemlerdir.)

Genel koruma çerçevesi ailesinden ayrı düşmüş çocuklar adına tüm eylemlere rehberlik etmelidir.

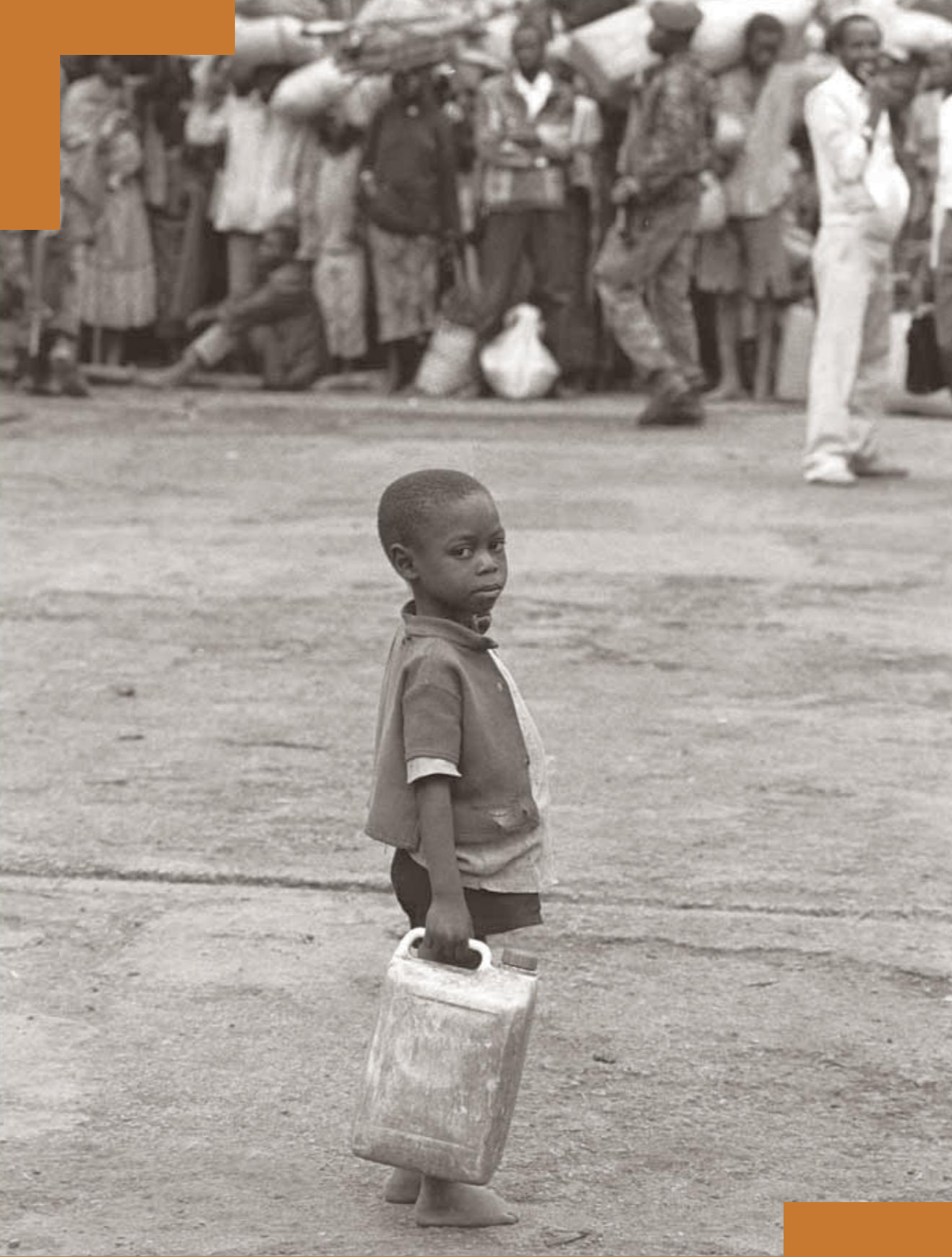
İlgili kuruluşlar; eylemlerinin tarafsız şekilde gerçekleştirildiğini temin etmelidir (ırk, milli kimlik veya etnik köken, cinsiyet veya bunlar gibi diğer kriterler gözetimeksizin). Her bir kuruluş yetkisine, uzmanlığına veya eylem türüne göre genel koruma ve eyleme geçme ihtiyacını dikkate almalıdır. Ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yönelik olarak benimsenen politikalar, programlar ve kararlar aşağıdaki hükümler doğrultusunda gerçekleştirilmelidir:

- Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ve iki ihtiyari Protokolü (2000);
- Dört Cenevre Sözleşmesi (1949) ve iki Ek Protokol (1977)
- Mültecilerin Durumuna İlişki Sözleşme (1951) ve Protokolleri (1967)
- İlgili diğer Uluslararası Anlaşmalar

İlgili tüm kuruluşlar arasındaki **tamamlayıcılık ve işbirliği** refakatsiz çocukların bakımı ve korunması için kritik öneme sahiptir. Çocukların en yüksek yararı ilkesiyle ters düşmedikçe, tüm eylemlerin ilgili devlet mercileriyle eşgüdüm içerisinde yapılması önemlidir. Acil durumun ilk aşamalarında diyalog ve koordinasyon mekanizmaları başlatılmalıdır ve süreç boyunca sürdürülmelidir.

Her kuruluşun yetkisi, uzmanlığı ve mevcut durumla ilgilenme kapasitesine göre çocuk bakımı ve aile takibi gibi önemli alanlara yönelik özel liderlik rolleri belirlenmelidir. Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için çalışmak isteyen herhangi bir kuruluş süreçte yer alan diğer ortaklarla işbirliği yapmalıdır. Bunun yanında, koruma çerçevesine destek sağlanması için, örneğin medya aracılığıyla bir iletişim stratejisinin dikkate alınması önemlidir. Kuruluşlar mevcut Kurumlar-arası Rehber İlkeler doğrultusunda ortak bir mutabakata ve uyumlu eyleme ulaşmaya çalışmalıdır. Kuruluşların buradaki rehber ilkeleri benimsemeleri beklenir.

Ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yardım edilmesine yönelik eylemler katılan kuruluşların –genellikle yıllar süren- **uzun vadeli taahhütlerini** gerektirir. Bu eylemler; katılımlarının ilk aşamalarında etkinliklerini ne zaman ve nasıl sonlandıracakları ve bunları ulusal veya diğer kurumlara nasıl devredecekleri dikkate alınarak başlatılmalıdır.

2

Aile Birliğinin Korunması

2 Aile Birliğinin Korunması

a) Ayrılmaların Önlenmesi

Acil durumlarda çocukların ailelerinden ayrılmalarına yol açan birçok gerekçe vardır. Ayrılmalar ya kazara ya da daha iyi bakılır veya hizmetlere daha iyi erişir düşüncesi ile çocuklar terkedildiğinde ya da bakılmaları için başka birine veya yatılı bakıma verildiklerinde bilinçli olarak gerçekleşir.

En zorlu acil durumlarda bile çocukların ailelerinden ayrılmalarının önlenmesi mümkündür. Ayrıma riskinin azaltabilmek için ilgili mercilere ve diğer paydaşlarla görüşülebilir. Kazara ve kasten yaşanan ayrılmaların önlenmesini ve yeniden birleştirmenin desteklenmesini amaçlayan bu temasların ayrılmaların nedenine ilişkin mutabakatlara dayandırılması gerekir.

- Hükümetler, bağışçılar, ulusal ve uluslararası kurumların çalışanları, dini gruplar ve topluluklar ve özellikle acil durumlardaki temel bakım sağlayıcı durumundaki kadınlar arasında ayrılmaların önlenmesine dair farkındalık yaratılmalıdır.
- Aileler çocuklarından ayrı kalma riskinin azaltılmasına yönelik alabilecekleri önlemler hakkında bilgilendirilmelidir. Ebeveynler ve öğretmenler; ayrıldıklarında takip edilebilmelerinin kolaylaştırılması amacıyla çocuklara isimlerini, adreslerini ve nereden geldiklerine dair detayları öğretmelidirler. Kaçmaya zorlanırlarsa, özellikle küçük çocuklar başta olmak üzere bütün çocukların belirlenmesinde isim etiketleri yararlı olabilir.
- Ötekileştirmeye, yoksulluğa ve silahlı çatışma mağduriyetine karşı özellikle savunmasız olduklarından kız çocuklarının belirli konulardaki hassasiyetleri hakkında aileler ve topluluklar bilgilendirilmelidir. Kız çocukları; cinsel istismar ve sömürü dahil olmak üzere aynı zamanda ihmal ve istismar riski altındadırlar.

- Belirli ortamlarda ve imkânlar elverdiği ölçüde başta kızlar olmak üzere tüm çocukların silahlı çatışma durumlarında tecavüzden, diğer türlü cinsel şiddetten ve cinsiyete dayalı şiddetten korunması için özel tedbirler alınmalıdır.
- Kargaşa yaşanacağı beklenen yerlerde önlemeden sorumlu kimseler problemleri tahmin etme ve insanların güvensizlik algısını daha da kötüleştirmeme arasında bir denge kurmaya gayret etmelidir.
- Tüm hane halklarının eğitim dâhil olmak üzere temel bakım ve diğer hizmetlere erişimlerinin sağlanmasıyla ve çocuklara yönelik acil durum bakımının gerektirdiği tarama prosedürleri uygulanarak kasıtlı ayrılmalar önlenabilir.
- Kuruluşlar eylemleri sonucunda ayrılık yaşanmamasına dikkat etmelidir. Ailelerin çocuklarını daha iyi bakım göreceği ve hizmet alacağı beklentisiyle kuruluşlara vermesi ayrılmaları teşvik edebilir.
- Sağlık, gıda yardımı ve lojistik dahil olmak üzere tüm sektörler kendilerine ait sistemleri ve uygulamaları ailelerin ayrılmasına neden olmamak amacıyla gözden geçirmelidir.

b) Tahliye

Uygun olması halinde çocuklar yaşadıkları yerlerden yetişkin aile üeleriyle birlikte tahliye edilmelidir. Çocukların aile üeleri olmadan tahliye edilmesi ancak koruma ve desteğin bir yerde sağlanamayacağına ve ailenin tamamının tahliyesinin uygun bulunmadığına karar verildikten sonraki son seçenek olmalıdır. Çocukların ailelerinden bu şekilde ayrılmasının geçici olması gerekir.

Uluslararası insancıl hukuk, tahliye edilen çocukların ailelerine ve ülkelerine dönmesinin kolaylaştırılmasına yönelik rehberlik sağlar. (Cenevre Sözleşmeleri EK Protokol I, 78. Madde).

- Ailelerin baktıkları çocukların ihtiyaçlarını sağlayabilmeleri için koruma ve desteğe öncelik verilmelidir. Bu kapsamda ihtiyaçların açıkça belirlenmesi ve etkili biçimde karşılanması vardır. Böylece insanlar nerede kalmak istediklerini seçebilir ve ailelerini bir arada tutabilirler.
- Çocukların belirli bir yerden toplu biçimde tahliye edilmesi uygun olmayabilir. Hangi çocukların tahliye edileceği konusu makul, adil olmalıdır ve açıkça belirlenen ölçütlere dayanmalıdır. Bu ölçütler çocuğun güvenliği ve kendi çevresinde kalmasındaki çıkarları arasında bir denge gözetmelidir.
- Varış yerindeki kabul ve bakım düzenlemeleri tahliye öncesinde teyit edilmelidir. Çocuk ve ailesi arasındaki bağın sürdürülmesinin yolları bulunmalı ve erken yeniden birleştirmenin sağlanması için gereken önlemler alınmalıdır. Çocuğun yüksek yararının korunmasını amaçlayan ilkeler hayata geçirilemeyecek durumdaysa, tahliye kararı gözden geçirilmelidir.
- Çocukların gerektiğinde tahliye edilmesi, insani yardım kuruluşlarının, çocukların ailelerine gereken desteği verme yükümlülüğünü kaldırmaz.
- Kurumlar ya da bireyler, çocukları ancak koordineli bir eylem planının parçası olarak tahliye etmelidir.
- Çocukların gönderilmesine dair herhangi bir karar, ailelerin yazılı onayıyla alınmalıdır. Bu kapsamda çocuklarını emanet ettikleri tahliye kurumu, planlanan çocuk-bakımı düzenlemeleri ve tahliyenin riskleri ve olası sonuçları hakkında ailelere bilgi verilmelidir.
- Çocuk tarafından bilinen bakıcı yetişkinler, ailesi olmadan tahliye edilen çocuklara refakat etmelidir.

- Çocuğun kişisel özellikleri ve aile özellikleri, kişisel geçmiş dosyasında kayıt altına alınmalıdır. Bu dosyada emanet edilen kuruma ilişkin tam bilgi ve ebeveynlerin yazılı rızasının nüshaları bulunmalıdır. Dosyanın bir nüshası çocukla birlikte olmalıdır. Diğer nüshalar ebeveynlerine, yetkili mercilere –mevcutsa tahliyeden sorumlu kuruluşa- ve UKHK Merkezi Takip Kurumu gibi tarafsız bir izleme kurumuna verilmelidir. Çocuklara yönelik belgeler arasında, köken ülkeye kolayca geri dönmenin sağlanması için yeterli seyahat dokümanı olmalıdır.
- Hayati riskin olduğu aşırı durumlarda tahliyeden önce belgelendirme tam yapılması mümkün olmayabilir fakat en azından çocuk ve ebeveynlerinin isimleri, tahliye tarihi ve normal ikamet yeri gibi temel detaylar kaydedilmelidir.
- Gerek güvenlik gerekse tıbbi sebeplerden ötürü olsun herhangi bir tahliye, çocuğun evine ve ailesine mümkün mertebede en yakın yere yapılmalıdır. Tahliyenin yerini, Çocuğun en yüksek yararı ilkesi belirlemelidir.
- Tahliye edilen çocuklar diğer tüm çocuklarla aynı haklara sahiptir. Tahliye durumundan kaynaklanan özel risklerin ele alınması için özel ek önlemler gerekebilir. Örneğin; yeterli belgeleme ve kayıt tutma, küçük çocukların isimlerinin ve kimliklerinin kaybolmasını önleyecektir.
- Çocukların bakımı ve yerleştirilmesi; bu çocukların aldığı bakımın en azından minimum standartları karşıladığının temin edilmesi amacıyla ulusal veya yerel refah sistemleri tarafından denetlenmelidir. En uygun yerleştirme şekli her bir çocuk için ayrı ayrı belirlenmelidir. Bunlar arasında en iyisinin aile bakımı olması muhtemeldir.
- Özellikle yerleştirme düşünülürken ailelerin ifade edilen tercihlerine özellikle dikkat edilerek çocukların kültürlerinin, dillerinin ve dinlerinin korunması için her türlü çaba gösterilmelidir.

- Çocuk ve ailesi arasındaki ilişki sürdürülmelidir ve bu iletişimin kolaylaştırılmasına yönelik her türlü çaba gösterilmelidir. Gerekirse Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay haber ağları da kullanılabilir.

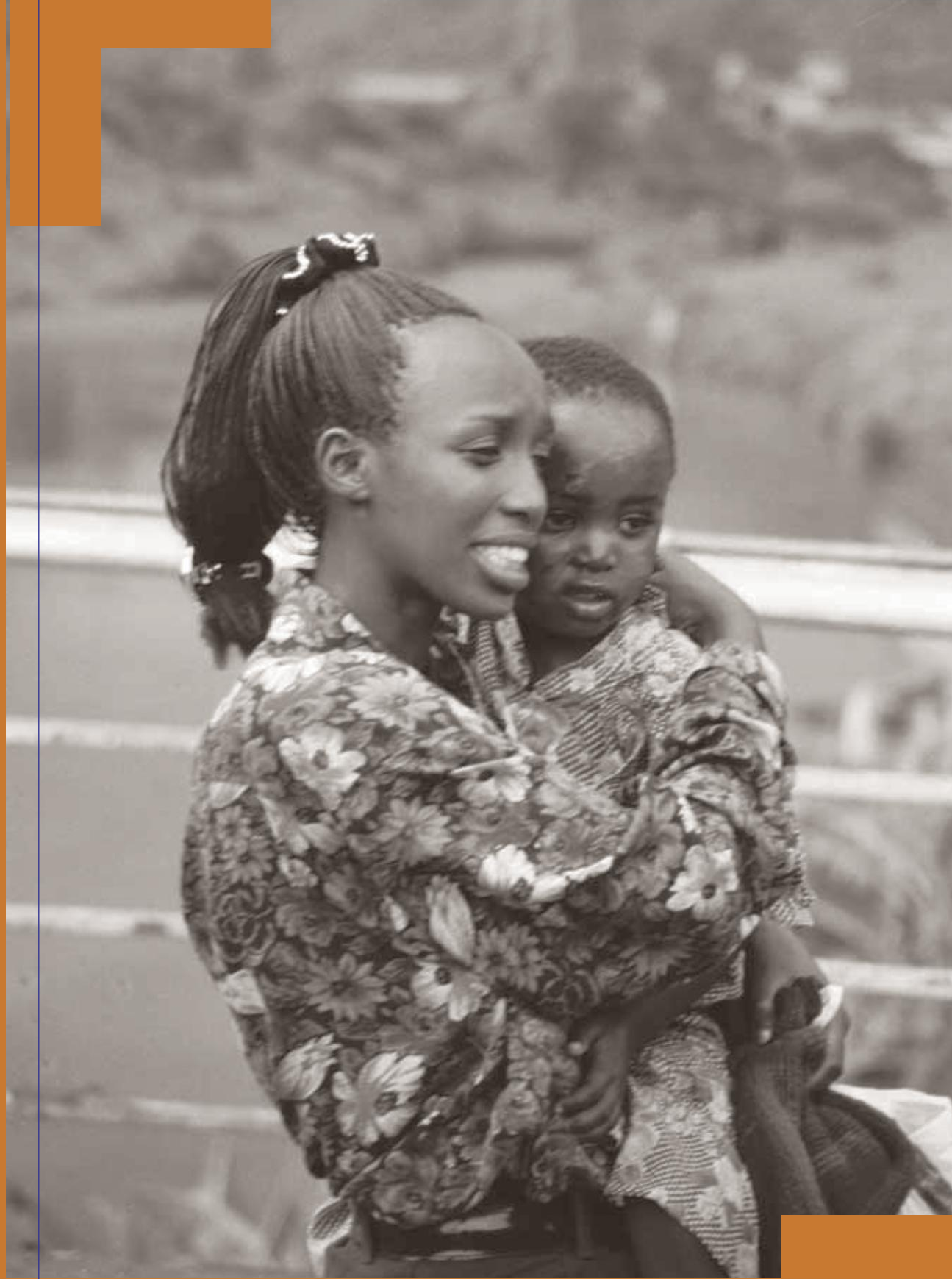
Tahliye, kabul ve bakım; çocukların ebeveynleriyle mümkün olan erken birleşmelerine istinaden planlanmalıdır. Vasilere ve koruyucu ailelere, ayrılma süresi uzun olsa bile amacın aile birleştirimi olduğu açıkça söylenmelidir.

c) Yasal Kimlik ve Doğum Kaydı

Çocuk Hakları Sözleşmesi tüm çocukların “doğumdan hemen sonra” nüfus kayıtlarının yapılması gerektiğini söylese de çocukların üçte biri kayıttan yoksundur. Çoğu çocuk hayatın ileriki aşamalarında, örneğin okula başlarken nüfusa kayıt edilmektedir.

Bu durum, çoğu çocuğu ailelerinden ayrıldıkları bir zamanda düzenli nüfus kaydından mahrum bırakmaktadır. Nüfus kaydı birçok hizmet için gerekli olduğundan ve bir ölçüde yasal koruma sağladığından nüfus kaydının bulunmamasının ciddi sonuçları söz konusudur. Buna ek olarak çocuğun kimliğini kaybetmesi ve ona yeni bir isim verilmesi riski de vardır.

- Doğumdan sonra mümkün olduğunca hızlı biçimde tüm çocukların yasal nüfus kaydı yapılmalıdır. Kız ve erkek çocuklarının kaydedilmesine ilişkin muhtemel tutarsızlıklara özellikle dikkat edilmelidir.
- Çocuğun milliyeti dâhil olmak üzere kimliği ve aynı zamanda ailesinin bilgileri kaydedilmeli ve korunmalıdır. Ailesinden ayrı düşmüş çocuklarla ilgilenen kuruluşların biliniyorsa çocuğun kimliği ve nüfus kütüğünü kaydetmek için gereken belgelere ulaşmaya çalışması gerekir.
- Çocuğun kimliği bilinmiyorsa, ilgili merciler bunun belirlenmesinde gereken önlemleri almalıdır. Yeni bir kimlik ancak son çare olarak oluşturulmalıdır.

Josue Anselmo/UKHK

3

Aile Takibi ve Yeniden Birleştirme

3 Aile Takibi ve Yeniden Birleştirme

a) Tespit

Ailenin ne ölçüde parçalandığını ve etkilenen çocukların durumunu belirlemek üzere bir tespit gerçekleştirilmelidir. Uygun müdahale yönteminin geliştirilmesi amacıyla yapılan, daha geniş bir durum analizinin parçası olan bu tespit, acil durumun mümkün olan en erken aşamasında yapılmalıdır.

Tespitlerin her zaman etkileri olacaktır. Kendi içlerinde bir “müdahale” durumundadırlar ve etik bir yaklaşım aşağıdakileri zorunlu kılar:

- Gerekliyse, takip eylemine yönelik taahhütü;
- Toplulukların faaliyeti çocuğun temel haklarını ihlal etmiyor ve yerel topluluklar kendi kendilerine sorunu çözebiliyorsa müdahaleden kaçınılmasını;
- Çocukları etiketleyecek, onları herhangi bir şekilde tehlikeye atacak ya da aile ayrılma olgularını artıracak yöntemlerden kaçınılmasını. Uç durumlarda yapılan tespitler, çocukları sömüren kişilerin dikkatini çekebileceği için yardım edilmek istenen kimselerin güvenliğini tehlikeye atabilir.
- Yanlış beklentiler oluşturmaktan kaçınılmasını,

Tespitler aşağıdaki kapsmalıdır:

- Ayrılmış ilişki farklı siyasi, ekonomik, lojistik ve diğer nedenlerin ve biçimlerin analiz edilmesini; çeşitli kurum ve politikaların oynayacağı rolleri;
- Toplumun “yetimlere” veya “ailesinden ayrı düşmüş çocuklara” yönelik geleneksel tutumlarının ve acil durum öncesinde onlara sağladıkları bakımın incelenmesini;

- Yaşlarına, cinsiyetlerine ve özgün durumlarına göre ayrımcılığa uğramış çeşitli yerlerdeki tüm refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların belirlenmesini ve tahmini sayısını; Özellikle engelli çocuklar, çocuk askerler veya evin geçimini sağlayan çocuklar gibi özel risk grubundaki çocuklar belirlenmelidir.
- Ayrılmış ve yetim çocuklara ilişkin tüm ulusal ve yerel düzeydeki mercilerin politikalarının bir incelemesini;
- Toplumun kendi kaynaklarıyla kendi tarafından aldığı önlemlerin bir analizini;
- Kurtarma programlarının aile birliği, temel geçim ve ayrılmış çocukların hakları üzerine potansiyel etkilerinin bir analizini;
- Yeni ayrılmalara sebep olacak ya da ayrılmış çocukların durumunu kötüleştirecek faktörlerin belirlenmesini. Bu kapsamda şiddet düzeyleri ve biçimleri; mortalite oranı ve yerinden edilme; gıda yetersizliği; güvenlik ve temel hizmetlere erişim; çocukların silahlı kuvvetlere asker yapılması ve yetimhanelerin kurulması olabilir.

Tespitler aşağıdakiler dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir:

- Mümkün olduğunca tespitler; durum hakkında tarihsel, sosyal ve siyasi bilgiye sahip ve aynı zamanda tespit metodlarında uzmanlığı olan, ayrılmış çocuklara dair hususlarda bilgi sahibi çok sektörlü bir ekip tarafından gerçekleştirilmelidir.
- En azından bölgedeki ayrılmış çocuklarının sorunları hakkında bilgilendirilmiş bir ekip tarafından gerçekleştirilmelidir.
- Tespitler etkilenen toplulukların aktif katılımı ile gerçekleştirilmelidir. Yerel ekip üyelerinin seçiminde dikkat edilmelidir. Bazı bireylerin tespitleri kendi çıkarlarını sürdürmek için kullanabileceğinden yüksek derecede siyasi hale gelmiş şartlarda bu konuya dikkat edilmesi özellikle önemlidir.
- Tespitler; mevcut bilgi ve belgelerden yararlanacak şekilde ve aynı popülasyon grubuna dair önceki tespitlerin bir incelemesinden sonra gerçekleştirilmelidir.
- Yeni etmenlerin ortaya çıkması sonucunda ailesinden ayrı düşmüş çocukların durumları zamanla değişebileceğinden tespitler düzenli aralıklarla gerçekleştirilmelidir.

b) Belirleme, Kayıt ve Belgelendirme

- İlk tespitle başlayan kurumlar arası işbirliği daha sonraki güçlü eşgüdüm içeren müdahalenin yolunu açtığından tespitler, uzman kurumların ikisi ya da daha fazlasıyla ortaklaşa gerçekleştirilmelidir. Ortak tespitlerin mümkün olmadığı durumlarda, bulgular ilgili kurumlar arasında paylaşılmalıdır;
- Tespitler topluluğun bir dizi kilit haber kaynağı ve liderleriyle birlikte doğrudan gözlemlerle, röportajlarla sahada gerçekleştirilmelidir. Bu kapsamda çocuklar, dini liderler, kadın grupları, yerel ve ulusal yetkililer, öğretmenler, hapishane sorumluları, yetimhane personeli, yerel ve uluslararası STK'lar ve BM çalışanları vardır.
- Tespitler yetkililer tarafından toplulukları, sivil toplum kuruluşlarını ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklarla ilgilenen diğer paydaşları duyarlı hale getirecek şekilde gerçekleştirilmelidir.

Belirleme; hangi çocukların ailelerinden veya bakıcılarından ayrıldığı ve bunların nerelerde bulunabileceğinin tanımlanması sürecidir.

Kayıt; temel kişisel bilgilerin toplanmasıdır: kişinin tam adı, doğum yeri ve tarihi, baba ve anne adı, önceki adresi ve mevcut yeri. Bu bilgiler çocuğun kimliğinin oluşturulması, korunması için ve takip faaliyetlerinin kolaylaştırılması için toplanır.

Belgelendirme; takip dahil olmak üzere çocuğun belirli ihtiyaçlarının karşılanması ve onun geleceği için planlar yapılması amacıyla daha detaylı bilginin kaydedilmesi sürecidir. Kayıt sürecinin devamı niteliği taşıyıcı ve ayrı bir girişim değildir.

Bir acil durum ortaya çıktığında hem refakatsiz hem de ailesinden ayrı düşmüş çocukların mümkün olan en kısa sürede belirlenmesi, kayıt altına alınması ve belgelenmesi gereklidir. Bu süreç, çocukların korunmasını ve onlara yönelik destekleri ve ailelerinin takip edilmesini geliştirecektir. Bu durum, yasal nüfus kaydının düzgün gerçekleştirilmediği ülkelerde özellikle önemlidir.

- Herhangi bir acil durumda ya da ailenin dağılmasına neden olan başka durumlarda refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların belirlenmesi öncelik taşıyıcıdır.
- Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların belirlenmesi, yanlış vakalara neden olmadan doğru belirlemelerin yapılmasını teminen dikkatli şekilde gerçekleştirilmelidir. Bunun topluluk üyeleriyle ve çocukla yapılan görüşmeler aracılığıyla doğrulanması gerekir.
- Ailesinden ayrı düşmüş bir çocuk belirlendikten sonra, kayıt ve belgeleme mümkün olduğunca hızla gerçekleştirilmelidir. İlgili formlar çocuğun yanında tutulmalı ve yer değişiklikleri kaydedilmelidir.
- Kayıt ve belgelemenin amaçları hakkındaki açık bilgiler ilgili insanlara aktarılmalı ve katılan herkes, hangi çocukların belgelenmesi gerektiğine ilişkin ölçütler hakkında açıkça bilgilendirilmelidir.

- Çocuk veya ailesi hakkında bilgi verebilecek herhangi birisiyle ve çocukla yapılan görüşmeler aracılığıyla azami bilgi toplanmalıdır.
- Her bir çocukla sessiz bir ortamda, eğitilmiş bir personel tarafından görüşme yapılmalı ve çocuk stresin en aza indirilmesi için mümkün olduğunca güvende ve rahatta hissettirilmelidir. Toplanan bilginin gizli niteliğine tüm çalışanların saygı göstermesi gerekir ve bilginin güvenli iletimi ve depolanmasına yönelik sistemler hazır olmalıdır. Bazı durumlarda bilginin depolanmasının ortaya çıkardığı belirli riskler vardır ve bunların dikkatlice ele alınması gerekir.
- Mümkün olduğunda kayıt altına alma/belgeleme sürecinin bir parçası olarak fotoğraf çekilmelidir. Küçük çocuklar söz konusu olduğunda, fotoğrafların ayrılmanın ardından mümkün olduğunca erken çekilmesi gerekir.
- Aşırı iş yükü nedeniyle, çocukların kayıt/belgeleme ve fotoğraf çekmede öncelik gerektiren durumlarda, kimlikleri hakkında tam bilgi veremeyen çocuklar öilk sırada yer almalıdır.
- Acil takip gerçekleştirilmesini sağlayacak kadar hakkında yeterli bilgi bulunmayan çocuklar açısından dikkatli belgeleme, takip sürecinin en önemli parçasıdır. Özel eğitilmiş personelin kullanımı dahil olmak üzere, bu konuya çok erken aşamada yeterli zaman ve kaynak ayrılmalıdır. Belgeleme süreci; çocuk hakkında daha fazla bilgi toplayabilecek, onunla sürekli temas içerisinde olan çocuğa bakan kişilerle eşgüdüm içerisinde ve ilk görüşmeden sonra da devam etmelidir.
- Aile takibine yönelik hakkında yetersiz bilgi olan çocukların elbiselerinin ve eşyalarının saklanması ve mümkünse fotoğraflarının çekilmesi gerekir çünkü bunlar çocuğun kimliğinin belirlenmesine yardım edebilir.

c) Aile Takibi

Takip, çocukların aile üyelerinin veya yasal ya da geleneksel vasilerin bulunması sürecidir. Bu terim aynı zamanda ailelerin çocuklarını aramasını da ifade etmektedir. Takibin amacı, ebeveynlerle veya diğer yakın akrabalarla yeniden birleştirmedir.

Takip, tüm ayrılmış çocuklar için mümkün olan en erken sürede yapılmalıdır. Eğer ebeveynlerinden ayrılmış çok sayıda çocuk varsa, öncelik refakatsiz olanlara ve çok küçüklere verilmelidir. Aile birleştirmesi hemen gerçekleştirilemese dahi çocukların aileleriyle bağlarının onarılmasında takip önem taşır.

- Acil durumlarda amaç mümkün olduğunca hızlı şekilde ailelerin birleştirilmesi olduğu için takip ertelemeye başlatılmamalıdır. Çocuğun tanıdığı birinin yanına verilmesi imkanının artırılması amacıyla halen bölgede olabilecek aile veya vasilerin bulunmasına yönelik öncelikli çaba gösterilmelidir.
- Takip işinde çalışan herkesin standart formlarla ve uygun sistemlerle birlikte aynı yaklaşımı kullanması gerekir. Bu durum işbirliğini ve bilgi paylaşımını kolaylaştıracaktır ve faaliyetlerin gereksiz yere tekrarını önleyecektir.
- Aile birleştirmesi hemen mümkün olmasa dahi en azından yakın ya da uzak bir aile üyesiyle veya önceki vasilerle temasın yeniden sağlanması adına her çocuk için takip gerçekleştirilmelidir. Kızılhaç ve Kızılây haber ağları ve diğer iletişim sistemleri bu amaçla kullanılabilir.
- Takip proaktif özellik taşımamalıdır ancak en önemlisi çocuğun ve ailesinin güvenliğidir. Koruma en önde gelir ve güvencesiz durumlarda takip, çocuğun veya ailesinin hayatını tehlikeye atabilir. Bu tür koşullarda takibin ertelenmesi gerekebilir.
- İlk öncelikleri çocuk koruma olduğu sürece, takip yöntemleri çeşitlilik gösterebilir ve yenilikçi olmaları gerekir. Hangi yöntem ya da yöntemlerin kullanılacağı kararı yerel olarak ve katılan tüm kurumları kapsayan eşgüdümlü bir operasyonel çerçevede alınmalıdır.

- Çocuğun bu gayretler ve olası gelişmeler hakkında bilgilendirilmesi gerekir.
- Ülke içerisinde ve ülkeler arasında bilgi paylaşımı takip için gereklidir fakat hangi bilginin ne kadar paylaşılacağını, çocuğun korunması ve en yüksek yararı belirlemelidir. Bilgi paylaşımına dair temel ilke, çocuğa ve ailesine yönelik en az riskle en fazla bilginin paylaşılması yönündedir.
- Takip faaliyetlerinin birçok ülke arasında gerçekleştirildiği durumlarda hükümetler, ICRC, BMMYK, UNICEF ve diğer uygulayıcı kurumlar arasında koordinasyon, işbirliği ve ortak planlama olmalıdır. Bu kapsamda bilginin merkezileştirilmesi de vardır.
- Aile üyelerinin yerlerinin belirlenmesine yönelik tüm makul çabalar başarısızlıkla sonuçlanmadıkça takip bırakılmamalıdır.
- Tüm takip çabaları tükenene kadar evlat edinme, isim değişikliği ya da ailenin yerleşim yerinden çok uzaklara taşınması benzeri, nihai aile birleştirmeni engelleyecek faaliyetlerden kaçınılması gerekir.

d) Doğrulama ve Yeniden Birleştirme

Doğrulama, akrabalık bağlarının geçerliliğinin belirlenmesi ve birleştirilecek çocuğun ve aile üyesinin istekliliğinin teyit edilmesidir.

Yeniden birleştirme; uzun vadeli bakımın oluşturulması ya da yeniden oluşturulması amacıyla çocuğun ve ailenin veya önceki vasiinin bir araya getirilme sürecidir.

İnsan Hakları Hukuku ve Uluslararası İnsancıl Hukuk kapsamında ailesinden ayrı düşmüş çocukların ebeveynleriyle, akrabalarıyla veya vasileriyle yeniden birleştirilmeye hakları vardır. Bu durumun çocuğun güvenliği ve refahı için özel öneme sahip olduğu açıktır.

- Her çocuk için doğrulama gereklidir.
- Çocukların aileleriyle yeniden birleştirilmesine dair ulusal yasal çerçeve; özellikle Çocuk Hakları Sözleşmesi ve uluslararası insancıl hukuk dahil olmak üzere uluslararası insan hakları ölçütlerini yansıtmalıdır.
- Yeniden Birleştirme programları, ilgili devletin politikaları ve ülkenin yasal çerçevesi doğrultusunda uygulanmalıdır. Devlet hizmetlerinin verilemediği yerlerde, çocuk-refahı kanunları hakkında bilgi sahibi hukukçulardan görüş alınması gerekebilir.
- Yeniden birleştirmede hedef ebeveynlerden biriyle ya da her ikisiyle gerçekleştirilen birleşimdir. Ancak çocuğun ebeveynleriyle birleştirilmesi mümkün olmazsa, çoğu zaman tercih edilen seçenek diğer aile üyeleriyle birleştirilmesidir.

- Takip faaliyetleri başarıyla sonuçlanırsa, yeniden birleştirmenin çocuğun yüksek yararına olduğu bir tespitle doğrulanmalıdır. Ciddi endişelerin bulunduğu durumlarda, ilgili yerel yetkililerin, mevcut sosyal yardım sistemlerinin ve diğer kurumların ve yerel toplulukların ek faaliyet ya da geleceğe yönelik destek amacıyla sürece dahil edilmesi gerekebilir.
- Yeniden birleştirme sağlanamadığı sürece, çocuğun ailesiyle iletişimde olması için her tür çaba gösterilmelidir. Normal iletişim yollarının tahrip edildiği yerlerde dünya geneline yayılmış bulunan Kızıl Haç ve Kızılay ağları kullanılabilir.
- Çocukların kendi topluluklarına karşı silahlı şiddete dahil olduğu durumlarda özel önlemlerin alınması gereklidir. Bu çocukların yeniden birleştirilmesine yönelik hazırlıklar çocukların ayrımcılığa, saldırılara ve tekrar asker yapılmalarına karşı korunması ihtiyacını da dikkate almalıdır.
- Makul bir süre içerisinde aileleriyle birleştirilemeyen çocuklar için uzun vadeli çözümlerin bulunması gerekir.
- ICRC ve Kızılhaç ve Kızılay Derneklerinin takibi uluslararası düzeyde gerçekleştirme yetkisi vardır. Bu nedenle, STK'ların ve diğer uygulayıcı kurumların tüm sınır ötesi takiplerini, bu kuruluşlarla birlikte düzenlemeleri ve mülteciler söz konusu olduğunda, BMMYK aracılığıyla çalışmaları gerekir.

e) Yerleştirmenin Takibi ve Yeniden Birleştirme

Yerleştirmenin Takibi; yeniden birleştirmelerin kolaylaştırılması amacıyla çocuklara ve ailelerine yönelik bir dizi faaliyeti ifade etmek üzere kullanılır. Bu faaliyetler içinde sosyal ve ekonomik desteğe yönelik olanlar bulunabilir.

Yerleştirme takibine aileyle yeniden birleşmede çoğu zaman ihtiyaç duyulur. Koruyucu aile veya evlatlık verme benzeri diğer yerleştirme türlerindeyse şarttır.

- Tüm yerleştirme takiplerinde topluluğun sorumluluk alması teşvik edilere çocukların daha geniş hakları olduğu vurgulanmalıdır.
- Mümkün olan yerlerde, yerel çocuk sosyal yardım sistemleri veya toplumsal yapılar aracılığıyla yerleştirme takibi gerçekleştirilmelidir.
- Çocuğun ailesine yerleştirme takibi desteği verilen durumlarda, çevre topluluğun ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır.

f) Gizlilik

Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar hakkında toplanan verilerin **gizliliği** ve korunması kritik öneme sahiptir ve ilgili herkesin bu ilke konusunda bilgilendirilmesi gerekir.

- Kuruluşlar kayıtlarının daimi olarak korunmasını sağlanmalıdır çünkü hayatlarının ileriki aşamalarında çocuklar kökenlerine dair bilgi almak isteyebilir. Bazı durumlarda kayıtların uzman bir kuruluş bünyesinde tek merkezden tutulmasına ilişkin karar alınabilir.
- Fotoğrafları dahil olmak üzere ailesinden ayrı düşmüş ve refakatsiz çocuklar hakkındaki bilgi paylaşılır ve yayınlanırken önlem alınmalıdır. Toplanan bilgilere kimlere erişebileceğinin bilinmesi gerekir.

Boris Heger/UKHK

4

Bakım Düzenlemeleri

4 Bakım Düzenlemeleri

a) Acil Durumda Bakım ve Destek

Tüm çocukların acil durum bakıma ve temel geçimlerinin sağlanmasına erişim hakları vardır. Ailesinden ayrı düşmüş çocuklara verilen destek çocukların temel ihtiyaçlarını içinde buldukları toplumunkine uygun bir düzeyde karşılamalı ve aile birliğini korurken çocukları aileleriyle ya da diğer vasileriyle bir arada tutacak ve ayrılmaya neden olmayacak şekilde sağlamalıdır.

Acil durumlarda, ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yönelik verilen geçici bakım çocuklar aileleriyle tekrar birleştirilene, koruyucu ailelerin yanlarına yerleştirilene ya da uzun süreli bakım düzenlemeleri yapılan kadar sürdürülmelidir. Bunun kapsamında koruyucu aile bakımı, topluluk temelli diğer bakım şekilleri ya da yatılı bakım yer alabilir.

- Çocuk koruma her şeyden önde gelen temel etmendir. Tüm çocukların, genel gelişimlerini destekleyen bir ortamda güvenliğe, fiziksel ve duygusal bakıma ihtiyaçları vardır.
- Mümkün olan durumlarda, değinilen bakım, çocuğun ailesinin içinde yer aldığı toplumda ve yakından izlenerek verilmelidir.
- Müdahaleler topluluktaki mevcut sistemlerden yararlanmalı ve bunları güçlendirmelidir. Görüşleri çocuğun yüksek yararı ilkesine zarar vermediği müddetçe, topluluk liderleri ve yerel yetkililer de sürece dahil edilmelidir.
- Çocuklar kendileri için yapılan planlar konusunda bilgilendirilerken fikirleri dikkate alınmalıdır.
- Geçici bakım sağlayan tüm kurumlar arasında işbirliği yapılması büyük önem taşır ve bunun aile ve toplum temelli programlara ya da yatılı bakıma yönelik olarak belirlenen esaslara uygun gerçekleştirilmesi gerekir.

- Geçici bakım çocuğun yüksek yararı gözetilerek sağlanmalı ve siyasi, dini ve diğer gerekçeleri teşvik etmek için kullanılmamalıdır.
- Aile takibinin sürdürülmesine bağlılık gösterilerek geçici bakıma odaklanılmalıdır.

b) Topluluk Temelli Bakım

Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar açısından topluluk temelli bakım, çocuğu kendi topluluğu içerisinde tuttuğu ve sosyalleşme ve gelişmede süreklilik sağladığı için yatılı bakıma göre tercih edilir.

- Bakım düzenlemelerinin kuruluşlar tarafından desteklendiği yerlerde, bu türden bakım, topluluğun kendine yeterli hale gelmesine yardım edecek daha geniş projeler şeklinde sağlanmalıdır.
- Tüm bakım düzenlemelerinde olduğu gibi, toplum temelli bakım da izlenmelidir.

c) Koruyucu Aile Bakımı

Koruyucu Aile Bakımı; çocuğun ailesinin dışında bir aile tarafından bakıldığı durumları ifade eder. Koruyucu aile bakımı genelde geçici bir düzenleme olarak anlaşılır ve çoğu durumda çocuğun gerçek ebeveynleri, ebeveynlik haklarını ve sorumluluklarını tekrar üstlenir. Koruyucu aile bakımı terimi, aşağıda belirtilen bir dizi çeşitli bakım düzenlemelerini kapsayacak biçimde kullanılır:

- **Geleneksel veya gayri-resmi koruyucu aile bakımı:** Çocuk kendi ailesiyle akraba olan veya olmayan bir ailenin bakımına alınır; bu düzenlemelerde üçüncü bir taraf yer almasa da bunları yerel topluluk teyit edip destekleyebilir ve yükümlülük ve hakların net biçimde anlaşılmasını kapsar;
- **Kendiliğinden oluşan koruyucu aile bakımı:** Bir aile bir çocuğu herhangi bir ön düzenleme olmadan kabul eder; bu acil durumlarda sık yaşanan bir olgudur ve mülteci çocuklar durumunda farklı topluluklardan aileleri de kapsayabilir.
- **Düzenli Koruyucu Aile Bakımı:** Bir çocuk, genellikle devletin ilgili birimi, dini bir kuruluş, ulusal veya uluslararası STK gibi sosyal yardım işinde yer alan üçüncü bir tarafın yaptığı düzenlemenin sonucunda bir ailenin bakımına verilir; bu düzenlemeye ilişkin resmi mevzuat bulunabilir/bulunmayabilir.

- Koruyucu ailelere ve bu ailelerin seçilmesine yönelik kriterlerin belirlenmesinde topluluk yer almalıdır. Bu çocukların ihmal edilme veya kötü muameleye uğrama ihtimali azaltacaktır. Mümkünse, koruyucu aileler çocuğun içinde yer aldığı toplumdan olmalıdır.
- Mülteci çocukların ev sahibi ülkelerdeki aileler tarafından koruyucu aile bakımına alınmasını caydırmak gerekir zira bu durum çocukları istismar ve sömürü riskine maruz bırakabilir ve durumlarının izlenmesi güçtür.
- Koruyucu ailelerdeki tüm çocukların durumu izlenmelidir. Bir kuruma kıyasla koruyucu ailede bulunan çocuklar daha iyi yetişmeler de bu durumdaki çocukların ihmal, istismar ve sömürüye maruz kalmaları ve başka haklarının inkar edilmesi de olasıdır.
- Koruyucu aile bakımı gören tüm çocukların yaşam şartları, sivil hakları ve yasal durumları temelinde incelenmelidir.
- Gayri resmi düzenlemeler söz konusuysa, koruyucu aile çocuğa bakmaya devam etme isteğini belirttiği ve çocuk da aileyle kalmaktan mutlu olduğunu ifade ettiği sürece uygulamanın devam etmesine izin verilmelidir. Ancak çocuğun gerçek ailesi bulunursa, çocuğun ailesiyle birleştirileceği hususunda bakıcı aileyle uzlaşmak gerekir.
- Genel olarak koruyucu ailelere tekil ödeme yapmaktan kaçınılmalıdır. Ancak ailelere karne benzeri temel destek araçlarına ulaşmaları konusunda yardım edilmelidir. Programlar, daha geniş topluluk temelli faaliyetler bağlamında ailelerin bakımlarındaki çocukları destekleyebilme becerilerinin artırılmasına odaklanmalıdır.
- Bazı durumlarda, çocukların güvenliği gereği koruyucu ailelerden alınması gerekebilir. Çocukların koruyucu ailelerden alınmasına dair eylemleri mümkün olduğu ölçüde yerel yasalar ve sözleşmeler düzenlemelidir. Bu tür yasalara ilişkin sorunlar varsa, durum ilgili devlet birimlerine bildirilmeli, insan hakları organlarına danışılmalı ve ilgili topluluklarla doğrudan çalışan kurumlarla görüşülerek politikalar oluşturulmalıdır.

- Programlar; acil durumun geleneksel adetlere ve uygulamalara dayanan koruyucu aile bakımının türü üzerindeki etkisini anlamaya çalışmalıdır.
- Uygun yerel yapılar kullanılarak koruyucu aile bakımı sağlama konusundaki yerel kapasite geliştirilmelidir. Takip amaçlı ziyaretler, sosyal yardım sistemlerinin geliştirilmesiyle bağlantılandırılmalı ve koruyucu ailelere yönelik rehberlik ve destek sağlanacağı taahhüdü verilmelidir.

d) Yatılı Bakım

Kurumlardaki çoğu çocuk, yetim değildir. Onlar güvenlik ya da eğitim gerekçeleriyle, ekonomik veya sosyal nedenlerle buralara yerleştirilebilirler. Yatılı bakım kurumları, çocuğun ihtiyacı olan gelişimsel bakımı ve desteği nadiren karşılar ve kabul edilebilir standartta bir koruma dahi sağlayamaz. Acil durumlarda bile kurumlar, ancak çocuklara gerçekten sahip çıkan biri olmadığında son çare olarak görülmelidir.

Öncelik mevcut sosyal yapılara dayalı topluluk temelli çözümlere verilmelidir. Fakat aile tabanlı bakımın mümkün olmadığı ve geçici yatılı bakım ve korumanın gerektiği zamanlar vardır. Bu durumda aşağıda özetlenen ilkeler izlenmelidir.

- Kurumlardaki çocuklar diğer çocuklarla aynı sivil ve siyasi haklara sahip olmalıdır. Bu haklara saygı duyulmasının temin edilmesi amacıyla izleme gerçekleştirilmelidir.
- Her kurum, çocukların aileleriyle yeniden birleşmesini temel amaçlarından biri olarak görmelidir. Yatılı bakımın yeniden birleştirme ya da topluluk temelli alternatif bakım aranırken kısa bir süre için sağlanacağı hususunda uzlaşılması gerekir.
- Kurumlarca yapılan tüm kabuller izlenmeli ve belgelenmelidir. Her çocuğa ilişkin tüm bilgileri içeren, güncellenen ve başka yere gittiğinde yanında bulunacak bir dosyası olmalıdır.
- Merkezler küçük, geçici ve çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş olmalıdır. Mümkünse bunlar, küçük ailelere benzer biçimde düzenlenmelidir. Kardeşler bir arada tutulmalı ve mümkün olan hallerde arkadaşlar ve aynı coğrafi alandan veya topluluktan gelen çocuklar bir arada bulunmalıdır. Özellikle küçük çocuklar başta olmak üzere tüm çocuklar açısından aile takibinin kolaylaştırılması amacıyla, merkezler çocukların memleketlerine olsabildiğince yakın olmalıdırlar.
- Kurumlar yerel topluluklarla mümkün olduğunca bütünleşmeli ve yerel yetkililerle gerekli konularda işbirliği yapmalıdır.

- Kurumlar, yeterli temel bakım sağlamalı ve Sphere Projesi gibi belgelerde ortaya konan su, sanitasyon, sağlık, beslenmeye ilişkin asgari standartları karşılamalıdır. Gün eğitim, eğlence, dinlenme ve ev işlerine dair belirli süreleri kapsayacak şekilde planlanarak, yatılı bakım kurumu atmosferinin güdüleyici olması sağlanmalıdır; hayatta kalabilmeleri için ihtiyaç duyacakları yaşam becerileri çocuklara öğretilmelidir.
- Çalışanlar çocuklara bakımda deneyimli, belgeleme, çocuklarla iletişim ve onların özel ihtiyaçlarının giderilmesi gibi alanlarda eğitilmiş bireylerden oluşmalıdır. Çalışanlara stresli ya da çocuk askerler gibi zor zamanlar geçirmiş çocuklarla uğraşırken destek verilmelidir. Aile takibi yapan ekiplerle yakın işbirliği şarttır.
- Kurumlar tarafından verilen bakımın, korumaya ilişkin standartların denetlenmesi sorumluluğu devletindir.
- Bağışçıların, yatılı bakımın görünürdeki cazibesinin ötesini görmeleri ve topluluk temelli bakım düzenlemelerini desteklemeyi düşünmeleri gerekir.

e) Velayet

Bir vekil atanmasının tam tanımı, işlevi ve şekli yargıdan yargıya değişiklik gösterir. Ancak velayet terimi özünde; çocuğun yüksek yararına tam saygı gösterilmesinin temin edilmesi amacıyla, sorumluluğun bir yetişkine veya bir kuruluşa verilmesi durumuna işaret eder.

Değinen velayete ilişkin bir örnek olarak, idari veya adli süreçlerde bir vekilin üstlendiği işlev gösterilebilir. Böylesi bir vekilin görevi çocuğun doğru temsil edildiğinin, fikirlerinin ifade edildiğinin ve alınan kararların onun yüksek yararına olduğunun temin edilmesidir. Bu, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (1989) 3. ve 12. Maddeleri ile uyumludur.

- Velayet, Çocuğun haklarının ve yüksek yararının dikkate alındığının temin edilmesine yönelik önemli bir koruma sağladığından, onu destekleyecek sistemin bulunduğu yerlerde idari veya adli süreçler kapsamında kullanılmalıdır.
- Velayete ilişkin düzenlemeleri yapmanın zor olduğu büyük krizlerde ailesinden ayrı düşmüş çocukların hakları ve yüksek yararları, bu çocuklar adına çalışan kuruluşlar tarafından korunmalı ve geliştirilmelidir.

f) Sağlık Hizmetleri ve Beslenme

- Ailesinden ayrı düşmüş çocukların uygun sağlık hizmetlerine erişimleri desteklenmeli ve izlenmelidir.
- Kalabalık ortamlarda çocuklar bulaşıcı hastalıklara karşı hassastır ve mümkün olan yerlerde, küçük gruplar halinde tutulmaları gerekir. Ailesinden ayrı düşmüş çocuklara aşılama yapılmalıdır.
- Ailesinden ayrı düşmüş çocuklara besleyici bir diyet, kültürel yeme alışkanlıkları ve yerel topluluğun yemek alışkanlıkları arasında bir denge gözetilecek biçimde gıda verilmesi gerekir.
- Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar, özellikle savunmasızdır ve özel gıda ve bakıma ihtiyaç duyarlar. Tercihen altı aydan küçük bebeklerin HIV hastası olmayan bir sütanne tarafından anne sütü ile beslenmesi gerekir. Gerekirse anne sütünün ikameleri ve bunların uygun kullanımı sağlanmalıdır. Ailesinden ayrı düşmüş bebeklerin ve küçük çocukların beslenmesine ilişkin daha detaylı bilgi için Acil Durumlarda Bebeklerin Beslenmesi Konulu Kurumlar-arası Çalışma Grubu tarafından geliştirilen Acil Durumlarda Bebek Beslenmesi Eğitim modüllerine bakılmalıdır. Bu çalışma gurubu; DSÖ, UNICEF, DGP, ANCHOR, Linkages, IBFAN ve Acil Durum Beslenme Ağın'dan katılan temsilcilerden oluşmaktadır.

g) Eğitim

Tüm çocuklar gibi ailesinden ayrı düşmüş çocukların da eğitim hakkı vardır. Fakat eğitim ailenin dağılmasını teşvik etmeyecek ve/veya uzatmayacak şekilde düzenlenmelidir.

- Mülteci çocuklar dahil olmak üzere ailesinden ayrı düşmüş çocukların mesleki eğitim dahil her tür eğitime erişimleri artırılmalı ve izlenmelidir.
- Ailesinden ayrı düşmüş çocukların eğlence ve sürekli öğrenmeye yönelik yapısal faaliyetlere katılmalarının temin edilmesi amacıyla acil durumlar dahil tüm koşullarda çaba gösterilmelidir.
- Okul öncesi dönemdeki çocuklar günlük programa dahil edilen oyunlar için bir araya getirilmelidir. Bu sürede bakıcılarıyla geliştirdikleri ilişkiler, çocukların aile takibine yönelik yararlı bilgiler vermesini sağlayabildiği gibi onların refahını ve gelişimlerine de katkı verebilir.
- Eğitimin bütünüyle geçici bakım merkezlerinde verilmesinden kaçınılmalıdır çünkü bu durum ailelerin çocuklarını bu merkezlere yerleştirmesini özendirir. Uygun durumlarda ailesinden ayrı düşmüş çocukların bölgedeki okullara devamı sağlanmalıdır.
- Uygun eğitim ve beceri kazandırma fırsatları yerel düzeyde mevcut değilse ailesinden ayrı düşmüş çocuklara verilen imkanların diğer çocuklara da sunulması gerekir.
- Özellikle çocuklar geçici bakım süresi içerisinde okullara devam ediyorlarsa okul masraflarına ve üniformalarına ilişkin destek talep edilmektedir. Mümkün olduğu ölçüde bu türden destekler yalnızca ayrılmış çocuklarıyla yeniden birleştirilen ailelerle sınırlandırılmamalı ve eskiden ayrılmış olmanın imtiyaza dönüşmesini önlemek amacıyla benzer zorluklar yaşayan tüm ailelere verilmelidir.
- Ailesinden ayrı düşmüş çocukların kendi ülkelerine dönerken sığınmacı oldukları ülkede aldıkları okul diplomalarıyla ve diğer sertifikalarla dönmeleri sağlanmalıdır.

h) Psiko-sosyal Konular

Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar acil durumlarda bütün çocuklar tarafından yaşanan kayıplar, yıkımlar ve şiddete ek olarak, aynı zamanda kendileri açısından çok önemli kişilerden aniden ve çoğu zaman acı verici koşullarda kopmaktan dolayı da acı çekerler. Çocuk gelişimi uzmanları çocuğun iyileşmesindeki en önemli unsurun temel ihtiyaçların erkenden karşılanması, normalleşme algısını sağlamak amacıyla düzenlenen etkinlikler, bakım ve beslenme imkanı sağlanması olduğunu düşünmektedir. Anılan destekler sağlandığında, çocukların büyük kısmının uzman müdahalesine ihtiyaç duyma olasılığı da azalır.

- Çocuğun ruhsal ve sosyal esenliği açısından aile birleşimi hayati önem taşır. Aile takibinin ve birleşiminin arkasında yatan temel ilkelerden biri, çocukların tanıdıkları ve güvendikleri insanlar tarafından bakıldıklarında iyileşmelerini sağlama olasılığının daha yüksek olmasıdır.
- Aileleriyle birleştiremeyen çocuklar için yerel kültüre dayanan ve sürekli öğrenmeyi, sosyalleşmeyi ve gelişimi sağlayan topluluk temelli bakımın geliştirilmesi önemlidir.
- Bakıcılar çocuğun özgüveninin, güveninin ve güvenliğinin geliştirilmesinde kilit roller oynar. Çocuklarla nasıl iletişim kuracakları, onları nasıl dinleyecekleri ve en iyi nasıl destekleyecekleri konusunda eğitime ihtiyaçları vardır. Bakıcıların kendileri de desteğe ihtiyaç duyarlar.
- Öğretmenler; ailesinden ayrı düşmüş ve duygusal ve davranışsal sorunları olabilecek çocuklara müdahale edilmesine yönelik uygun eğitim almalıdırlar.
- Uzman müdahalesini gerektiren ihtiyaç durumunda çocukların yüksek yararına olduğu sürece yerel kaynaklar kullanılmalı ve desteklenmelidir.

i) Çocukların sorumluluğunu üstlendiği evler

Şaşırtıcı ölçüde çok sayıda durumda çocuklar, onlara bakacak ve evin sorumluluğunu üstlenecek herhangi bir yetişkinden yoksun hale gelirler. Katliamlar, soykırımlar ve HIV salgınları; daha önce sağlıklı ve anlamlı hayatları olan milyonlarca çocuğun geleceğini karartarak, gelişmekte olan birçok ülkede büyük demografik baskı oluşturmuştur. Aileler ve topluluklar üzerindeki baskı korumayı azaltır ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların maruz kaldıkları ihmal ve duygusal kaynaklı sıkıntıları artırır. Bu durum ayrımcılık, sömürü ve istismar riskini artırır. Çocukların sorumluluğunu üstlendikleri evlerde karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak yapılan incelemeler, bu sorunların genellikle barınak, gıda, sağlık, eğitim ve mesleki beceri eğitimi gibi temel ihtiyaçların karşılanmasındaki zorluklara bağlı olduğunu göstermektedir.

- Sayıları hızla artan yetimlerin karşılaştığı zorlukların üstesinden gelinmesi amacıyla hükümetlerin, yeni politikalar geliştirmesi ve mevcut olanları uyarlaması gerekir; vasisi olmayan çocukların özel ihtiyaçlarının belirlenmesini ve ele alınmasını temin etmek amacıyla hükümetlerin eğitim, sağlık hizmetleri ve diğer sosyal hizmetlerin gelişimini incelemesi gerekir; bu tür hizmetlerin kendileri için kritik öneme sahip olduğu artan sayıda çocuk açısından bunların yeterliliğini sağlamaları gerekir.
- Yetimlere ev sahipliği yapan toplulukların ve fakir ailelerin temel hizmetlerin yaygınlaşması ve “güvenlik ağlarının” geliştirilmesi aracılığıyla desteklenmeleri gerekir. Dini kuruluşlar dahil olmak üzere yetim çocuklara yönelik alternatif bakım sağlayan topluluk temelli kuruluşların da desteklenmesi gerekir.
- Çocukların evin reisi olduğu hane halklarının eğitime erişim, evlat edinme ve koruyucu aile bakımı, miras kanunları, mülkün korunması ve arazi erişimleri gibi haklarının etkili biçimde korunması, ayrılmış çocukların sömürüden ve ayrımcılıktan korunması için önemlidir.
- Herhangi bir toplumda çocukların sorumluluğunu üstlendiği evlere, ailesinden ayrı düşmüş çocuklara ve yetimlere yönelik olarak verilen tüm destek programlarının özel korumaya ihtiyaç duyan çocuklara genel destek sağlayacak şekilde bütünleştirilmeleri gerekir. Etiketlemelerden kaçınılmalı ve savaşlar, HIV/AIDS veya diğer talihsizlikler sonucunda yetim kalmış çocukların toplumsal bütünleşmesi kolaylaştırılmalıdır.

Michel Com...

5

Kalıcı Düzenlemeler

5 Kalıcı Düzenlemeler

a) Alternatif Uzun Vadeli Yerleştirme

Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar açısından aile birleşimi ilk önceliklidir. Aile birleşiminin çocuğun yararına olmadığı veya uzun süre içerisinde gerçekleştirilemediği durumlarda, koruyucu aile bakımı, grup evleri veya evlatlık verme benzeri diğer orta ve uzun vadeli çözümlerin düzenlenmesi gerekir. Uzun vadeli çözümler çocuğun yüksek yararına hizmet edecek şekilde planlanmalı ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

- Her vaka ilgili ülkenin çocuk-refahı politikası, mevzuatı ve uygulamaları bağlamında ayrı ayrı değerlendirilip karar verilmelidir.
- Çocuklar sürece dahil edilmeli ve kendileri için yapılan planlardan haberdar edilmelidirler.
- Yerleştirme tercihen çocuğun ait olduğu topluluk içerisinde yapılmalıdır. Ancak çocuklar kendi topluluklarının dışında bulunmak zorunda kalırlarsa, onları memleketlerinden gelen ailelerin yanına yerleştirerek, en azından kendi kültürleriyle iletişim içerisinde tutmayı amaçlayan çabalar gösterilmelidir.
- Ergenler için küçük grup evleri ya da yaşantılarını kolaylaştıran düzenlemeler yapılması ve kendilerine yeter hale gelmelerinin desteklenmesi gerekir.
- Çocuklara yönelik topluluk temelli bakımın sağlanabilmesi amacıyla kurumlar dönüştürülebilir; kendiliğinden bir araya gelen çocuk gruplarına destek verilebilir; yatılı bakımdan ziyade günlük bakım sağlanabilir; bakım küçük grup evlerinde gerçekleştirilebilir.

b) Ülke İçi ya da Ülkeler Arası Evlat Edinme

Evlat edinme, ebeveynlik haklarının ve sorumluluklarının evlat edinene kalıcı, yasal veya geleneksel şekilde aktarımı olarak anlaşılır.

Tecrübeler etkili takiple bulunabilecek, ayrılmış çocuklara bakmaya istekli ebeveynlerin veya diğer aile üyelerinin olduğunu göstermiştir.

- Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocukların, acil durumun en sıkıntılı döneminde aceleyle evlatlık verilmesinden kaçınılması gerekir.
- Evlatlık verme kararı çocuğun yüksek yararına olacak şekilde belirlenmeli ve ilgili ulusal ve uluslararası kanunlara ve de örfelere uygun biçimde gerçekleştirilmelidir.
- Evlat edinme önceliği nerede yaşadıklarına bakılmaksızın akrabalarıdır. Bu mümkün değilse, çocuğun ait olduğu topluluk içerisinde ya da en azından kendi kültürü içerisinde evlatlık verilmesi tercih edilmelidir.

Aşağıdaki durumlarda evlatlık verme düşünülmemelidir:

- ✓ Çocuğun yüksek yararına olacak şekilde başarılı aile takibi ve birleştirmeye dair umut varsa;
- ✓ Evlatlık vermeye çocuk ya da ebeveynleri karşı olduklarını ifade ediyorlarsa;
- ✓ Ebeveynlerin veya hayatta kalan diğer aile üyelerinin takip edilmesine yönelik uygun adımların atılması için makul bir zaman diliminin geçmediği durumlarda. Bu süre şartlara, özellikle doğru takip yapma becerisine göre değişiklik gösterir.
- Evlat edinme ancak çocuk evlatlık vermeye uygun olduğunda düşünülmelidir. Uygulamada bu ya başarılı takibe ve aile birleştirmesine yönelik bir umudun olmadığı ya da ebeveynlerin evlat edinmeye razı olduğu anlamına gelir. Ebeveynler rıza gösterirken baskı altında bulunmamalı ve bilgilendirilmelidir. Bu konuda ulusal yasalara başvurulabilir. Eğer ulusal yasalar, yoksa iki yıllık süre ilkesi mutlaka uygulanmalıdır.

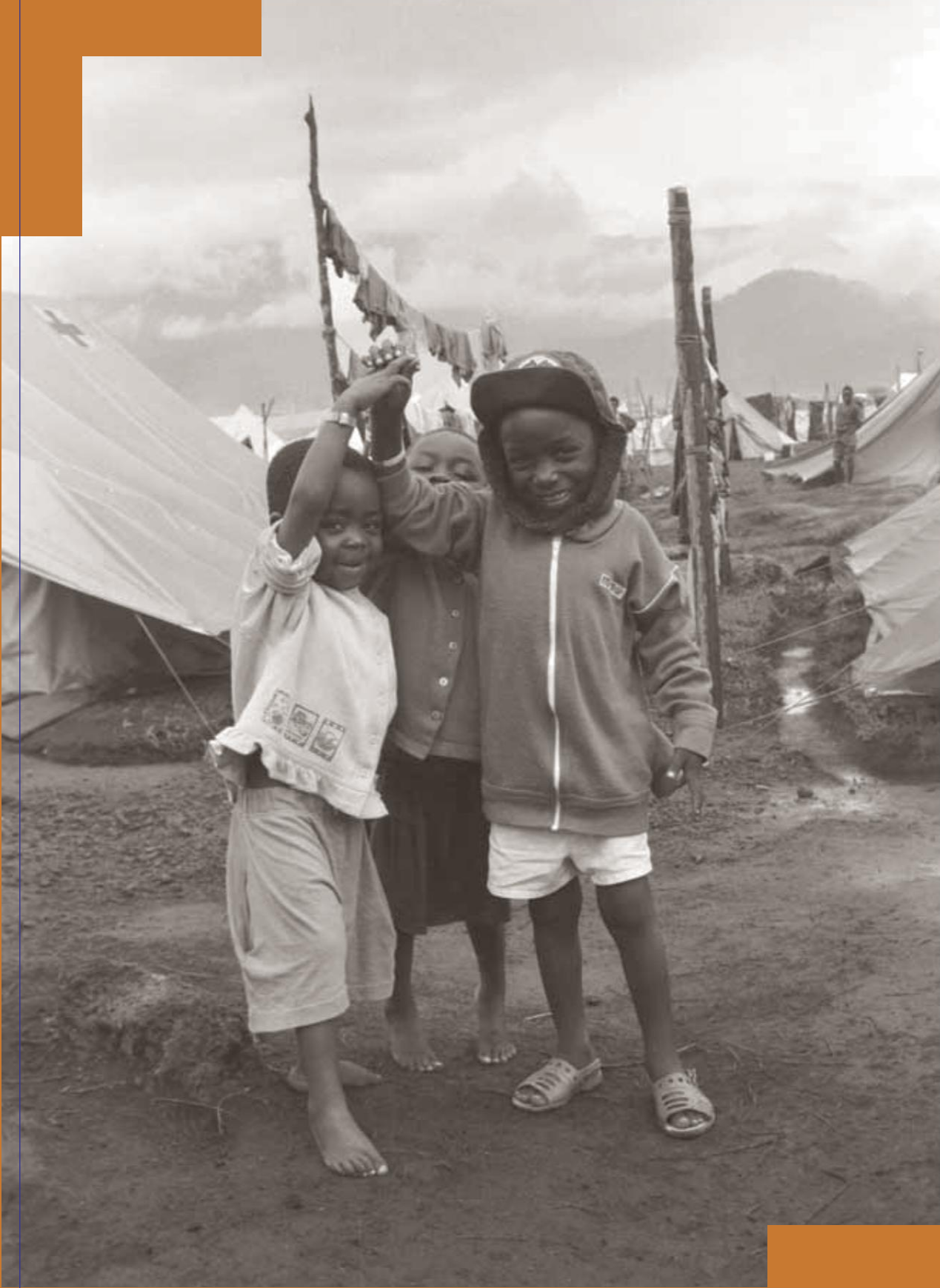
Ülkeler arası evlat edinmenin düzenleyici çerçevesini Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi (1993) ve Sözleşmenin Mülteci Çocuklara ve diğer Uluslararası Yerlerinden Edilmiş Çocuklara uygulanmasına İlişkin Tavsiyeler (1994) oluşturur. Lahey Sözleşmesine taraf devletler, "çocuğun yüksek yararına olmadığı sürece" evlat edinmeyi onaylamamayı taahhüt etmişlerdir.

- Sığınmacı olunan ülkede evlat edinme istendik bir durum değildir. Bu kişilerin yakın gelecekte "güvenli ve insan onuruna uygun şartlarda" ülkelerine gönüllü geri dönme olasılığı varsa özellikle geçerlidir.
- Çocuğun ülkeler arası evlat edinilmeye uygun olup olmadığına çocuğun normalde yaşadığı devletin yetkilileri karar vermelidir.
- Çocuğun kimliğinin ve kültürünün korunması amacıyla sınır ötesi evlatlık verme, ancak " çocuk kendi ülkesinde bir koruyucu aile bakımı içerisine alınmadığı ya da uygun biçimde bakılmadığı zaman" düşünülmelidir (ÇHS Madde 21.b).

Yerleştirme süreci, aracı özel kuruluşlardan ziyade ya yetkililerin kendileri ya da hem gönderen hem de alıcı ülkede akredite edilmiş, kâr amacı gütmeyen uzman kuruluşlar tarafından yürütülmelidir. Gerekli yasal masrafların ve evlat edinme kuruluşunun giderleri dışında gerek nakit gerekse başka türden hiçbir ödeme söz konusu olmamalıdır.

- Ülkeler Arası Evlat Edinme Konulu Lahey Sözleşmesi; sözleşmeye taraf her devletin, ülkeler arası evlat edinmeye konu olmuş ya da olması muhtemel çocukların korunmasına yönelik sorumlulukları üstlenecek ulusal bir merkezi yetkili kurum oluşturmasını şart koşar.
- Köken ülkenin hükümeti; ilgili mercilerin çocuğun "evlat edinilebilirliğini" (yani evlat edinmeye yönelik yasal, psiko-sosyal, tıbbi ve sosyal uygunluğunu) belirlemesini ve çocuk evlat edinen olası aileye verilmeden önce bir raporun hazırlanmasını sağlamalıdır.
- Yaşlarına ve olgunluklarına göre ve mümkün olduğu ölçüde çocuklar, kendilerine sunulan hayat planının belirlenmesine, özellikle evlat edinme kararının alınmasına dahil edilmelidir. Evlatlık verilme kararı alındıktan sonra, çocuk- çok küçük bile olsa- yaşanacak değişikliklere hazırlanmalıdır.

- Ülkeler arası evlat edinme gerçekleştirildiğinde, çocuğun yanında her zaman kimlik belgesi bulunmalıdır.
- Başka bir ülkede yaşayan bir aile tarafından evlat edinilen çocuklar da evlat edinilen diğer çocuklarla aynı haklara sahiptir. Özellikle bu çocukların kimlikleri hakkında bilgiye erişimleri sağlanmalıdır.
- Aynı şartlar evlat edinen kişiler için de geçerlidir ve evlat edinme ülke içerisinde bile olsa aynı ölçütler uygulanmalıdır.
- Mülteci çocuklarla ilgili olarak, müdahil devletler BMMYK'nin koruma görevini gerçekleştirmesini kolaylaştırmalı ve mülteci çocukların içinde yer aldığı evlat edinme uygulamalarında BMMYK ile işbirliğine gitmelidirler.

Jostü Anselmo/CRC

6

Mülteci Çocuklara ilişkin özel Konular

6 Mülteci Çocuklara İlişkin Özel Konular

Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi' ne göre **mülteci** "ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir." Afrika ve Latin Amerika'daki devletler bu tanımı sivil ayaklanmalar, savaş veya toplu insan hakkı ihlalleri nedeniyle kendi ülkelerinden kaçan insanları da kapsayacak şekilde genişletmiştir. Genişletilen mülteci tanımı; Afrika'daki Mülteci Problemlerinin Belirli Yönlerini Ele Alan Afrika Birliği Örgütü'nün Sözleşmesinde ve 1984 Cartegana Mülteciler Bildirisi'nde yer almaktadır.

Ailesinden ayrı düşmüş kimi çocuklar çocuklar aynı zamanda ülkesinden kaçmış mülteci statüsünde de olabilir. Bu tür çocuklar en riskli gruptadır. Onların ebeveynleri/vasileri köken ülkelerinde veya üçüncü bir ülkede bulunabilir. Onlar aynı zamanda kendi hükümetlerinin korumasını da yitirmiştir. Ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocukların ihtiyaçları ailesinden ayrı düşmüş diğer çocuklarınkine benzerdir. Fakat aşağıdaki özel konuların ayrıca dikkate alınması gerekir.

a) Mülteci Statüsünün Belirlenmesi

- Mülteci statüsü isteyen ailesinden ayrı düşmüş çocukların sığınılacak ülkenin toprak sahasına kabul edilmeleri gerekir.
- Mülteci ve sığınma talebinde bulunan çocukların gözetimine alınmamaları gerekir. Fakat gözetimine alınacak olurlarsa, buna son çare olarak başvurulmalıdır ve bu en kısa sürede sonlandırılmalıdır (ÇHS, 37. Madde)
- Bir çocuğun mülteci statüsü elde etme talebi değerlendirilirken şu hususlar dikkate alınmalıdır: Uzman tespiti yapılmasına yönelik ihtiyacı göz önüne alarak çocuğun yaşı ve görüşleri; çocuğun yüksek yararına olacak bir kararın alınması için yasal bir temsilcinin ve aynı zamanda bir vekilin atanması; hikayesinin doğruluğuna ilişkin şüphe varsa, bunun çocuğun yüksek yararı lehine değerlendirilmesi.

- Bireysel mülteci statüsü belirlenmenin mümkün olmadığı büyük ölçekli mülteci hareketlerinde devletler bir grubun tüm üyelerine mülteci statüsü vermelidir. Bu tür durumlarda ailesinden ayrı düşmüş bütün çocuklara, gurubun diğer üleriyle aynı statünün verilmesi gerekir.

b) Reddedilen Sığınmacılar

Reddedilen sığınmacı çocuklar, mülteci belirleme prosedürü (temyiz dahil) tamamlandıktan sonra mülteci statüsü verilmeyen kişilerdir.

- Aile birleşimi ayarlandıktan ya da köken ülkedeki yetkili mercilere danışıldıktan sonra, yetişkin bir vasi veya uygun devlet ya da sivil toplum kuruluşu gelindikten sonra hemen koruma ve bakım sağlamayı taahhüt ettiğinde köken ülkeye geri dönüş düşünülmelidir.

c) Ev Sahibi/Sığınma Ülkesinde Ailelerle Yaşayan Çocuklar

Sığınılan ülkeden ailelerle kalan ailesinden ayrı düşmüş çocuklar daha fazla sömürü riski ve temel haklarının reddedilmesiyle karşılaşır. Bu tür durumlarda izleme özellikle zordur. Bunun yanında sığınma ülkesinden ev sahibi ailelerin yanına yerleştirme uygulaması, ülkeye geri dönme mümkün olduğunda, bunu engelleyici özellik taşır.

- Sığınılan ülkeden ev sahibi ailelerle kalan, ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar mümkün olan en erken sürede belirlenmeye çalışılmalıdır.
- Bu çocukların durumlarının meşrulaştırılmasına yönelik olarak BMMYK ve yetkili mercilerle eşgüdümlü adımlar atılmalıdır.

- Ev sahibi ailelerin bakımındaki ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocukların durumu yakından izlenmelidir.
- Çocukların kendi mülteci toplulukları içerisinde ailelerin yanına yerleştirilmeleri teşvik edilmelidir. Sığınılan ülkeden ailelerin bakım sağlanmasını önlemek gerekir.

d) Kalıcı Uzun Vadeli Çözümler

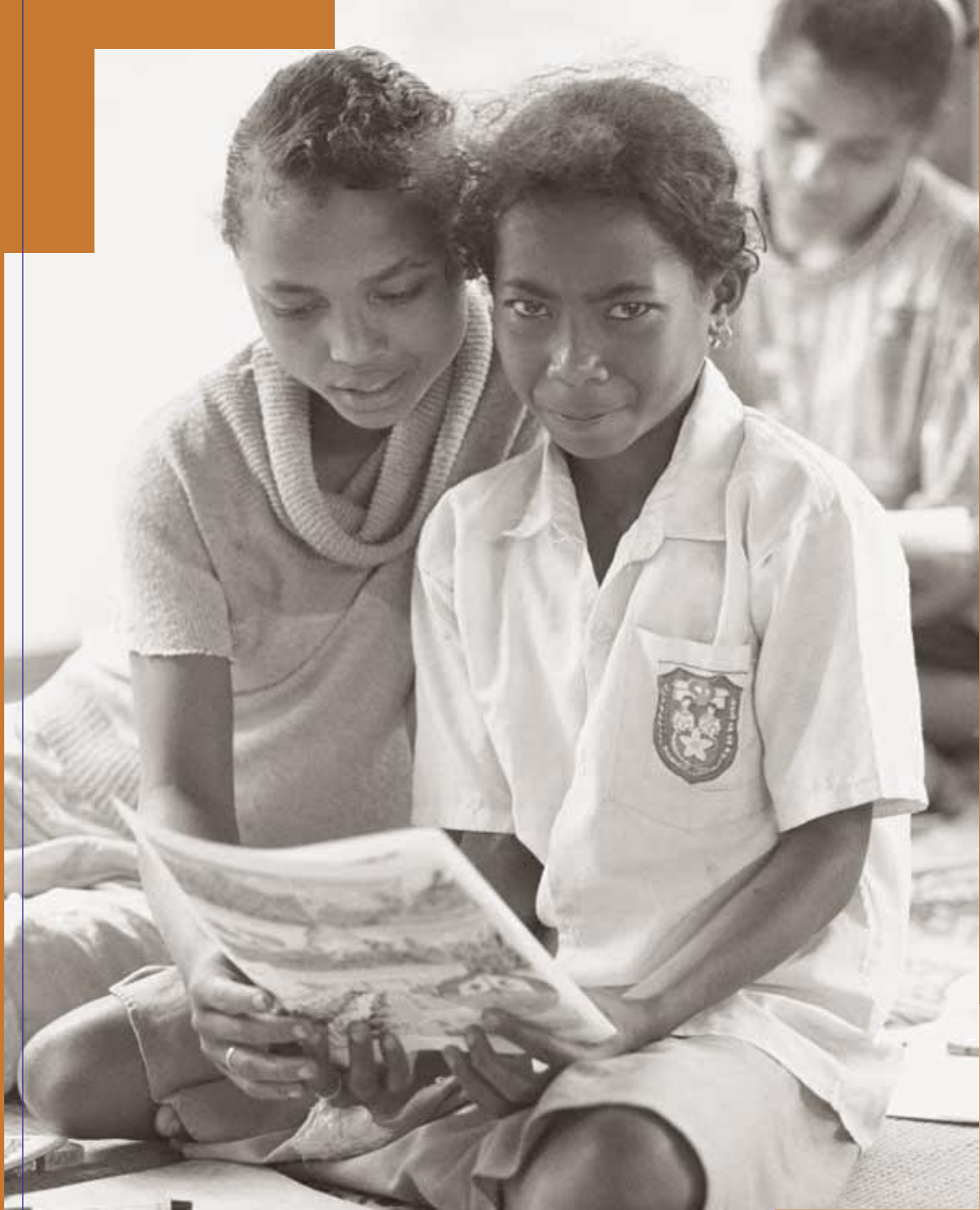
Ailenin yeniden birleşimi gerek sığınılan ülkede gerekse gönüllü geri dönmeler aracılığıyla köken ülkede veya üçüncü bir ülkede olsun, tüm çocuklar için olduğu gibi ayrılmış mülteci çocuklar açısından da bir önceliktir.

- Aile birleşimine yönelik olarak bir çocuğun köken ülkesine geri dönüş kararı, çocuğun yüksek yararı ilkesine dayanmalıdır. Aile birleşiminin cazibesi ve aşağıdaki faktörler arasında bir denge sağlanarak her bir vaka ayrı ayrı incelenmelidir:
 - ✓ Çocuğun fiziksel güvenliğine tehdit ve/veya zulüm riski açısından köken ülkedeki önerilen geri dönüş yerinin şartları
 - ✓ Sığınma ülkesindeki şartlar
 - ✓ Çocuğun istekleri
 - ✓ Ebeveynlerin istekleri ve çocuğa bakım kapasiteleri
 - ✓ Sığınma ülkesindeki bakım düzenlemelerinin kalitesi
- Köken ülkede çocuğun ebeveynlerinden/asıl vasilerinden başkalarının izi bulunmuş ancak ebeveynleri/asıl vasileri henüz bulunmamışsa, aile birleşimini sürecine devam edilmeden önce durum değerlendirilmesi gerekir zira bu durum, çocuğun ebeveynlerinden/asıl vasilerinden kalıcı biçimde ayrılmasıyla sonuçlanabilir.

- Tüm çabalara rağmen yeniden birleştirme mümkün değilse çocuğa yönelik köken ülkede alternatif bir yerleştirme gerçekleştirilmesi, gönüllü geri dönmeyi mümkün kılacak köklü değişikliklerin gerçekleşmesi şartıyla tercih edilebilir. Geri dönme esnasında sürecin dikkatli planlanması ve izlenmesi, alım ve bakım düzenlemeleri yapılması gereklidir. İlgili tüm belgeler çocuğun yanında olmalıdır.
- Gerek sığınılan ülkede yerel bütünleşme gerekse üçüncü bir ülkeye tekrar yerleştirme aracılığıyla (Örneğin; ülkeler arası evlat edinme) çocuğun bir başka ülkede evlat edinecek bir aileye yerleştirilmesi, ancak çocuk kendi köken ülkesinde uygun şekilde bakılmadığı zaman düşünülmelidir. Ülkeler arası evlatlık verme, bu rehberin başında evlat edinmelere yönelik olarak özetlenen ölçütlere ek olarak, ancak güvenlik ve insan onuruna uygun şartlarda köken ülkeye gönüllü geri dönüşü yakın gelecekte mümkün görünmüyorsa ve o ülkedeki seçenekler çocuğun refahını sağlamayacaksa gerçekleştirilmelidir.

7

Çocuk Haklarının Teşviki

a) Savunuculuk

Savunuculuk refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara ait hakların ve çıkarların korunması için gerekli olan uygulamaların, mevzuatın ve politikaların geliştirilmesine yönelik kamu ve özel sektör çabalarını kapsamaktadır. Aile ayrılmalarını önleyecek, besleyici bir çevre oluşturacak ve acil ve uzun vadeli bakıma yönelik iyi uygulamaları güçlendirecek önlemlerin geliştirilmesi için savunuculuk gereklidir.

Savunuculuk sürekli olmalıdır ve daha geniş bir kitleye yöneltildiğinde, yani diğerlerinin yanı sıra askeri unsurlar dahil olmak üzere ilgili tüm yetkilileri, bağışçıları, çeşitli kuruluşları, dini grupları, özel sektör ve medyayı kapsadığında daha etkili sonuçlar verir.

Savunuculuk aşağıdaki konulara odaklanabilir:

- Uluslararası İnsancıl Hukuk, İnsan Hakları ve Mülteci Hakları Kanunları araçlarına bağlılık ve uygun olan yerlerde yeni anlaşmaların ve örfi hukukun teşvik edilmesi;
- İlgili Uluslararası Kanunlar ışığında ulusal mevzuatın incelenmesi ve gerekli olan yerlerde bu kanunlarla uyumlaştırmaya yönelik savunuculuk yapılması;
- Çocuklara ilişkin uluslararası mevzuatın ulusal düzeyde uygulanmasının teşvik edilmesi ve izlenmesi;
- İlgili kanunlar ve standartlar hakkında bilgi yayılması ve refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların bakımı ve korunması konusundaki iyi uygulamaların teşvik edilmesi;
- Burada yer alan Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklara İlişkin Kurumlar-arası Rehber İlkelerin uygulanması.

b) Kapasite Oluşturma

Programların merkezi ve yerel düzeylerde koordine edilmesinin sorumluluğu hükümetindir. Ulusal çocuk refahı hizmetleri ya da ilgili diğer yerel yetkililer ailesinden ayrı düşmüş çocuklara yönelik genel bir çerçeve sağlamalıdır ve onların adına eylemleri koordine etmelidir.

- Kuruluşlar; politikaların ve mevzuatın belirlenen uluslararası standartlara uygunluğunun sağlanması amacıyla, bunların incelenmesinde hükümetin çabalarını desteklemelidir.
- Uluslararası düzeyde belirlenen standartların uygulanmasında beceri veya istek eksikliği varsa ya da hükümet yapıları ve politikaları bozursa, ailesinden ayrı düşmüş çocukların korunması sorumluluğu, bu alanda uzmanlığı bulunan kuruluşlara geçici olarak devredilebilir. Hükümetin bir an önce hizmetleri devralmasının sağlanması konusunda hükümet desteklenmelidir.
- Hükümetlerin sorumluluklarını yerine getirmelerine destek verilmesinde UNICEF'in ve BMMYK'nin (mültecilerin olması durumunda) temel görevleri vardır. Bunların arasında hükümet yetkililerinde çocuk hakları konusunda farkındalık yaratılması ve koordinasyon sağlanması konuları yer alır.
- Kuruluşlar ulusal ve yerel düzeyde teknik destek, eğitim ve materyal kaynakları sağlayarak çocuk refahı konularını ele alan ilgili bakanlıkların, STK'ların ve yerel toplulukların kapasitesinin geliştirilmesine yardım etmelidir. Gerekli politikaların geliştirilmesi ve standart yaklaşımların teşvik edilmesi, kapasite oluşturma sürecinin temel amacı olmalıdır.
- Şartlar uygun olduğunda, kurumlar, özellikle çocukların ve ailelerin korunmasında temel sorumluluğu bulunanlar dahil olmak üzere, sosyal hizmetler bakanlıklarını ve çocuk refah hizmetleri ile ilgilene diğer bakanlıkları kapsamalarına almalıdır.

Ailesinde Ayır Düşmüş Çocuklarla İlgili

Temel Uluslararası Metinler

1. Çocuklara Özgü İnsan Hakları Metinleri

- Çocuk Hakları Sözleşmesi 1989
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol (2000)
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Satışı, Çocuk Fuhuşu Ve Çocuk Pornografisi Konusundaki İhtiyari Protokol (2000)
- Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Uluslararası Sözleşme, 2000
- Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü, 1998
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı
 - ✓ Küçükleri Korunması Sözleşmesi, 1961
 - ✓ Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Sözleşme, 1980
 - ✓ Lahey Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme (1993) ve Sözleşmenin Mülteci Çocuklara ve diğer Uluslararası Yerlerinden Edilmiş Çocuklara uygulanmasına İlişkin Tavsiyeleri (1994)
 - ✓ Çocukların Korunması için Tedbirler ve Ebeveyn Sorumluluğu ile ilgili İşbirliği, Tanıma, Tenfiz, Uygulanabilir Kanun ve Mahkeme Yetkisine ilişkin Lahey Sözleşmesi (1996)
- Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasıyla ilgili Kurallar (1990)

2. İnsancıl Hukuk Metinleri

- 12 Ağustos 1949 tarihli dört Cenevre Sözleşmesi
- 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Protokol (8 Haziran 1977)
- 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışma Mağdurlarının Korunmasına İlişkin Protokol (8 Haziran 1977)

3. Mültecileri ve Vatansız Kişileri Kapsayan Metinler

- Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951
- Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol, 1967
- Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1954
- Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme, 1961

4. Bölgesel Metinler ve Deklarasyonlar

- Afrika'daki Mülteci Problemlerinin Belirli Yönlerini Ele Alan Afrika Birliği Örgütü'nün Sözleşmesi, 1969
- Çocuk Hakları ve Refahı Afrika Şartı, 1990
- Cartagena Mülteciler Bildirisi, 1984

5. Genel İnsan Hakları Ek Metinleri

- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 1976
- Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 1966
- İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele Veya Cezaya Karşı Sözleşme, 1984
- Her Türlü Irksal Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme, 1965

UNHCR Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, UNHCR, Cenevre, 1992

Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum, UNHCR, Cenevre,1997

Separated children: Action for the Rights of Children ARC, Ressource Pack, Save the Children Alliance, UNHCR, UNICEF and OHCHR, Cenevre, 1998

Refugee Children: Guidelines on Protection and Care, UNHCR, Cenevre, 1994

Working with Unaccompanied Children: A Community-based Approach, UNHCR, Cenevre, 1996

Working with Separated Children: Field Guide, Save the Children UK, Londra,1998

Working with Separated Children: Training Manual, Save the Children UK, Londra, 1998

Workshop on protection for human rights and humanitarian organizations – Doing something about it and doing it well, Report of the fourth workshop held at the ICRC, Cenevre, 18-20 January 1999

Restoring family links: a guide for National Red Cross and Red Crescent Societies, International Committee of the Red Cross, Cenevre, 2000

Separated Children in Europe Programme: Statement of Good Practice, Save the Children Alliance and UNHCR, 2000

UNHCR and UNICEF Unaccompanied Children – Priority Actions Handbook for UNICEF/UNHCR field staff, UNICEF and UNHCR, Nairobi, 1996

Evacuation of Children from Conflict Areas – Considerations and guidelines, UNICEF and UNHCR, Cenevre, 1992

The Lost Ones – Emergency Care and Family Tracing and Reunification of Children from Birth to Five Years, UNICEF and IRC, New York, 2003

Infant and Young Child Feeding in Emergencies, Interagency Working Group on Infant and Young Child Feeding in Emergencies, Dublin, 2001

